

ਧਰਮ ਯਾ ਮਜ਼ਹਬ

ਪਹਿਲੀ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਖਾਇਆ ਗਰਭਾਸਿ ॥
 ਉਰਧ ਤਪੁ ਅੰਤਰਿ ਕਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
 ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਵਖਾਣੈ ਉਰਧ ਧਿਆਨ ਲਿਵ ਲਾਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੪)
 ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਆਪਨ ਸਿਮਰਨੁ ਦੇ ਤਹ ਤੁਮ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੧੩)

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ—‘ਜੀਵ’, ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ‘ਕੁਹਥੜੇ ਬਾਉ’ ਉਲਟਾ ਲਟਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਣਜਾਣੇ, ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਜੀਵ’ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਭ ਦੀ ਅਗਨੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਲਿਵ’ ਟੁਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਉਤੇ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਮਲੀਨ ਕਿਰਨਾਂ ਅਤੇ ‘ਵਾਤਾਵਰਨ’ (worldly-environment) ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਾਇਕ੍ਰ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਸਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਹ ਹੋਰ ਭੀ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ‘ਹਉਮੈ’ ਭੀ ਪ੍ਰਥਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ —

“ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥
 ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥” (ਪੰਨਾ-੯੨੧)
 ਦੂਜੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਕੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫)
 “ਜੋਨਿ ਛਾਡਿ ਜਉ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਓ ॥
 ਲਾਗਤ ਪਵਨ ਖਸਮੁ ਬਿਸਰਾਇਓ ॥” (ਪੰਨਾ-੩੩੭)

ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ‘ਜੀਵ’, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗਲਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੇ ਧੁਰੋਂ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੀ ‘ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ’ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ

Religion or creed

- 1 *In the first watch of the night, O my merchant friend, you were cast into the womb, by the Lord's Command.
Upside-down, within the womb, you performed penance, O my merchant friend, and you prayed to your Lord and Master.
You uttered prayers to your Lord and Master, while upside-down, and you meditated on Him with deep love and affection.* 74
- 2 *In our mother's womb, You blessed us with Your meditative remembrance, and You preserved us there.* 613

According to Gurbani's quotation – ‘man in the form of an embryo’ hangs upside down in a ‘messy place’ in the womb. Regretting his actions in the previous life form, unknowingly and spontaneously he makes a supplication before the Timeless Being Waheguru. Doing simran (constantly remembering God) in this way the ‘life-form’ is absorbed in the feet of the Primal Being Waheguru and is thus protected from the fire or heat of the womb. When the life-form takes birth, then this ‘connection’ breaks, and the impure rays of this materialistic word and the worldly environment start to influence (the infant). In this way as the influence of materialism increases the child matures and in his mind ‘egotism’ becomes stronger. This truth has been stated in Gurbani as follows –

- 3 *Love for the Lord wears off, and the child becomes attached to desires; the script of Maya runs its course.
This is Maya, by which the Lord is forgotten; emotional attachment and love of duality well up.* 921
- 5 *In the second watch of the night, O my merchant friend, you have forgotten to meditate.* 75
- 6 *He leaves the womb, and comes into the world;
as soon as the air touches him, he forgets his Lord and Master.* 337

As man get more and more entangled in the environment of me-miness that has emerged from this materialistic doubt-fallacy, to that extent the in-laid innate pull of the ‘cord of love’ begins to decrease and he begins to distance or divorce himself from the gifts and Divine Virtues. In this way

ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਕੇ 'ਰੱਬੀਅਤ' ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਅਤੇ ਮੁਨਕਿਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਵੀ 'ਜੀਵ' ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਸਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਦਾ ਅਟੁੱਟ-ਰਸ ਮਾਣ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਅਨੁਭਵ' ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, 'ਬੀਜ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਭਰੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ (respond) ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕੋ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਹ ਭੀ ਮੁਸਕਰਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਮ-ਈ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਸੁਭਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਾਂ 'ਬਾਬਾ-ਬੁਢਾ' ਜੀ ਵਾਂਗੂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੀ ਆਤਮਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭੱਟ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ -

“ਤੇ ਜਨਮਤ ਗੁਰਮਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਣਿਓ ॥” (ਪੰਨਾ-੧੪੦੭)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰੱਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰੋਲ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਮਾਰੋਲ' ਰੂਪੀ 'ਵਤਰ-ਧਰਤੀ' ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਹੋਈ “ਬੀਜ” ਰੂਪ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ', ਛੋਟੀ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਭ-ਪ੍ਰੇਮ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਕੇ, ਮਾਇਕੀ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਝੱਖੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੋਈ 'ਪਰਮ-ਪਦ' ਰੂਪੀ ਫਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਰ੍ਮ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਭਗਤ-ਫਰੀਦ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, 'ਨਾਮ ਜਪਣ' ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਧਰ੍ਮ-ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥

ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੩੭)

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਕੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਉਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਬੱਚਾ ਨੰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਭੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ

being oblivious of the in-laid command-like religion, he turns his back towards 'Godliness' and becomes an apostate.

There is another point that needs to be understood here. Which ever 'being' comes into the world, no matter what religion, country, race he belongs to, he arrives (into this world) only after experiencing the continuous relish of the 'love-bond' in the mother's womb. This 'awareness of love' always remains in the innate self of the child in the form of a 'seed'. The effect of this 'love-link' is reflected on the shining face of the child and in the innocence of his behaviour. All children look lovely. It has been seen that a small child feels love and responds with love. Smile and look at him and he in return smiles back. According to the earnings of the previous life, each and every child in his childhood has a different behaviour. Some like Baba Buddha Ji begin to talk about spiritual things even in their childhood. The Bhat scholars has even said this about Guru Arjan Dev Ji -

From birth, He realized God through the Guru's Teachings.

1407

That is why it has been said that a child is very close to God.

But if a child does not get the right spiritual environment then under the influence of materialism these Divine Blessings get lost.

On the other hand if a child gets a 'fertile place' in a Divine environment, then the 'seed' of the 'love-link' experienced in the mother's womb will very quickly cause the 'Lord's Love' to flourish in the child and saving him from the grief-ocean of materialism, it will take him to (taste) the fruits of the 'Supreme Level' (of spirituality). Dhroon, Prahlada, Bhagat Freed, Guru Har-Krishan Ji are the living examples of this truth. That is why Bhagat Kabir Ji has taken the cue of 'Naam Japnaa' (remembrance of the Naam) from Dhroon and Prahlada.

Just as Dhroon and Prahlada meditated on the Lord, so should you meditate on the Lord, O my soul.

337

Another reason for this is that a child's mind is free from materialistic thoughts and vices.

When a child is born he is naked. He has no religious symbols on him and at the time of death too he does not take any religious symbol with him. That is why it is clear

ਹੈ ਕਿ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ, ਅੰਤਰੀਵ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਰੂਪੀ ਇਕੋ-ਇਕ 'ਧਰਮ' ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ, ਕੋਈ ਬਾਹਰਲਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ।

ਨਾ ਮਰਜ਼ਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੪)

ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਜਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸ੍ਰੋਪਨਾ' ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਜੀਵ ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ', ਅਤੇ ਸਹੀ-ਧਰਮੁ ਜਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਮਾਰਗੁ' ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰ ਸਕੇ ।

ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਡੋਰੀ' ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੁਰੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੀ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ—

ਅਤਿ-ਸੂਖਮ
ਅਟੱਲ
ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ
ਗੁੱਝੀ
ਅਪਹੁੰਚ
ਅਗਮ
ਅਗੋਚਰ

ਗੈਬੀ 'ਖਿੱਚ', ਜੀਵ ਦੇ ਪੂਰ-ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਡੂੰਘੀ, ਛੁਪੀ ਤੇ ਦਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਜਦ ਜੀਵ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪੂੰ ਸਹੇੜੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਕਠੋਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਦੁਆਰਾ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜਦ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਤਕੜੇ ਅਫਸਰਾਂ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਲੜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 'ਮੰਨਤ' ਕਰਦਾ ਹੈ । ਜੇ ਇੱਕ ਸਾਧ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਗ਼ਰਬਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, 'ਜੀਵ' ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਕਲੋਸ਼ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਥਾਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਦੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ 'ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ' ਹਸਤੀ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਯਕੀਨ, ਉਦਮ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਪੁਰੋਂ, 'ਨਾਲ-ਲਿਖੀ' 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ ਦਬੀ ਹੋਈ, ਗੈਬੀ ਖਿੱਚ ਦਾ, ਝਾਉਲਾ ਜਿਹਾ ਅਕਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ ।

that at the time of birth and death, apart from the innate, 'love-link' form of one and only one 'religion' there is no other external religion.

You came into this Dark Age of Kali Yuga naked, and you shall depart again naked. 74

It is the blessing of the Timeless Being Waheguru, that no matter how many times a being comes into the world, every time He, the Timeless Being Waheguru equips him (the being) with the fresh experience of 'love-link' or 'love of the innate self within' in the mother's womb and sends him (into the world), so that the being can recognise his 'own self' and the real-religion or the 'path of love'.

Because this Divine 'love-cord's' pull is 'in-laid' in the innate self of the being from the very beginning, this —

extremely subtle
permanent
invisible
secret
inaccessible
unfathomable
imperceptible

secret 'pull' remains deep, hidden and buried in the beings innermost innate self.

When man, abiding in egotism, becomes anxious at the difficulties and conflicts that he has brought upon himself, then at first he tries to protect himself, by using his intellect and cunning. When he is not successful then he seeks help from officers, ministers and relations who are more powerful than him. But when he finds no other way, then he attaches himself with some holy person, sant, pir, fakir, demi-gods, dieties and 'begs' for their assistance. When one holy person or diety is unable to put things right then he goes to another.

In this way, man keeps wandering here and there uselessly, trying to protect himself from difficulties or conflicts or for fulfilling his own increasing selfish needs but even then all his difficulties and conflicts do not end and neither does the massive fire of desire put off.

In this way man's thought, belief, effort to seek shelter of some one more 'powerful', from his 'inner self', is the manifestation of a glimpse like light or reflection from the very beginning, of the buried, secret pull of the 'in-laid', 'love-cord' from his inner innate self.

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ 'ਅਸੀਮ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ', ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਕਿਸੀ ਅਨੰਤ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਲ, ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਗੁੱਝੀ ਅਤਿ ਸੂਖਮ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਯਾ 'ਅਕਿਰਖਣ-ਸ਼ਕਤੀ' ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰਾ-ਜ਼ੋਰਾ—

ਅਭੋਲ
ਗੁਪਤੀ
ਅਣਜਾਣੇ
ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ
ਸਦੀਵੀ
ਅਭੁਲ
ਅਟੱਲ
ਅਮਿਟ

'ਸਹਿਜ ਚਾਲ' ਵਿਚ ਉਸ ਕੇਂਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲ, 'ਖਿੱਚੀਂਦਾ' ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਖਿੱਚ' ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਨੂੰ ਹੀ, 'ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ' ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ 84 ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਭੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ—

ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ— 'ਭਾਫ਼' ਬਣ ਕੇ, ਆਪਣੇ 'ਸੋਮੇ' ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਉਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਭਾਫ਼' ਤੋਂ—

ਬੱਦਲ
ਮੀਂਹ
ਬਰਫ਼
ਪਾਣੀ

ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ—

ਕੂਲ੍ਹਾਂ
ਨਾਲਿਆਂ
ਨਦੀਆਂ
ਦਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਚ ਦੀ ਵਹਿੰਦਾ, ਉਚਾਣਾਂ, ਨਿਵਾਣਾਂ ਟਪਦਾ, ਕਿਸੇ ਸਹਜ-ਚਾਲ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ, ਅਕਿਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ, ਅਭੋਲ ਅਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ-ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ 'ਸ਼ਹੁ-ਸਾਗਰ' ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

In this way man 'power of limitless thought' always keeps urging and motivating him to search and seek some limitless-power.

In other words, according to the pull or the 'power of attraction' of the secret and subtle 'love-cord' each and every particle of the creation –

unintentionally
secretly
unknowingly
spontaneously
eternally
unerringly
permanently
inerasably

is being pulled in a 'spontaneous current' towards its creator, the Primal Being Waheguru. It is this Divine 'pull' current that is referred to as 'in-laid' Divine 'Religion' – (a 'Religion') about which the 8.4 million life-forms and the supreme human life-form are not even aware of.

As an example –

The water of the ocean – becomes 'vapour'; separates from its 'source', the ocean, and subject to the (Divine) Command it floats and from a 'vapour' state, it changes into –

a cloud
rain
ice
water

etc assuming many forms which then flow into

natural water channels in hilly areas
drains
streams
rivers

and leaping over low and high areas, it flows in a spontaneous current, with the gravitational force that pulls unintentionally and automatically, flowing unconsciously it merges with its 'master-river' the ocean.

ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ 'ਪਾਣੀ' ਟੈਂਕਿਆਂ, ਟੈਂਕਿਆਂ, ਛੱਪੜਾਂ, ਤਲਾਬਾਂ, ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ 'ਗੰਧਲਾ' (pollute) ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ, ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਭਾਫ ਬਣ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਸ਼ਕਲਾਂ ਯਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ—ਕਿਸੇ ਅਕਿਰਖਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ 'ਸਮੁੰਦਰ' ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਨ੍ਹੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੀਵ' ਭੀ—ਉਸੇ ਇਲਾਹੀ ਅਕਿਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

'ਇਨਸਾਨੀ' ਜੂਨ ਵਿਚ, 'ਜੀਵ' ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੀਖਣ-ਬੁਧੀ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਭੀ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਸੋਮੇ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਭੁੱਲੇ ਹੋਇਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਮੁੜ ਆਪਣੀ 'ਮੰਜ਼ਿਲ' ਅਕਾਲ 'ਪੁਰਖ' ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਗੁਰੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਪਠਾਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 'ਜੀਵ' ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਗੁੱਝੀ ਆਤਮਿਕ-'ਖਿੱਚ' ਯਾ ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਭੁਲੇ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਸੋਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲ ਤੋਰਿਆ।

ਇਹ ਅੰਤਰਗਤ 'ਆਤਮਿਕ-ਧਰਮ' ਤਾਂ ਇਕੋ-ਇਕ, ਅਟੱਲ ਹੈ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸੇ ਆਤਮਿਕ 'ਧਰਮ' ਯਾ ਇਲਾਹੀ 'ਖਿੱਚ' ਨੂੰ, ਕਈਆਂ ਰੂਪਾਂ-ਰੰਗਾਂ, ਰੇਖਾਂ-ਭੇਖਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਮਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਅਨੇਕਾਂ 'ਧਰਮ' ਯਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਘੋਖਿਆ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ 'ਅੰਤ੍ਰੀਵ-ਭਾਵਨਾ' ਯਾ 'ਮੰਤਵ' ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ, ਇਕੋ-ਇਕ, ਗੁੱਝੀ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਰੀ' ਹੀ ਫੁੱਪੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਹੇ, ਗੁੱਝੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਰੀ' ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਹੀ, ਅਨੇਕਾਂ 'ਮਸ਼ਹੂਰ' ਦੇ 'ਨਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਭੇਖਾਂ' ਹੇਠ, ਗ਼ੈਬੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਏਕਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥...

ਲੋਕਚਉਦਹਕੇ ਬਿਖੈ ਜਗ ਜਾਪਹੀ ਜਿਹ ਜਾਪ ॥ (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪਾ: ੧੦)

ਸਰਬੰ ਕਰਮੰ ॥ ਸਰਬੰ ਧਰਮੰ ॥

ਸਰਬੰ ਜੁਗਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਮੁਕਤਾ ॥ (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪਾ: ੧੦)

But sometimes water stagnates in pits, ponds, pools, tanks, lakes and becomes polluted. In this way, this dirty water with heat, turns into vapor, becomes pure, and assuming different forms eventually, through some magnetic-attraction, it merges with its source, the 'ocean'.

Exactly in the same way a 'life-form' too with the same magnetic attraction, passing through numerous life-forms, assumes the human life-form.

In the 'human' life-form, 'man' gets entangled in the doubt-fallacy of materialism and gets caught in vices. Misusing the sharp intellect blessed by the Primal Being Waheguru, he wanders aimlessly all the more, and forgets his 'source' the Timeless Being Waheguru.

To motivate those beings who were wayward towards their goal the Timeless Being Waheguru, prophets, gurus, evolved souls, saints, bhagats were born from time to time depending upon the need. By providing knowledge about the buried, secret Divine 'pull' or Divine 'Religion' in the inner innate-self of 'man', they nudged the erring and the wayward back once again towards their source the Timeless Being Waheguru.

This one and only innate "spiritual religion" is permanent. According to their own individual needs of the time, they preached this spiritual 'religion' or Divine 'pull' in many different forms, ways and language so that the people in those times could understand and cultivate the teachings.

In this way over a period of time numerous 'religions' or creeds came into being in various countries. Upon pondering deeply, an understanding dawns that, lying hidden in the folds of the 'inner desire' or 'objective' of all these religions, there is the one and only, secret, divine 'love-cord'. This 'pull' of the hidden 'love-cord' is indeed secretly underlying and pervading the numerous 'religions', under the guise of names and forms of which we have absolutely no knowledge.

1 You are One manifested in many, visible in innumerable forms.Jap P10 /81
In the fourteen realms (7 above and 7 below) your Name is recited. Jap P10 /83

2 Encompassing all action; encompassing all dharmas; Related to all; Unattached to all are YOU. JapP10 144

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ ॥
 ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ॥
 ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨)

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ
 ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ
 ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ ।
 ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ
 ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭੁਮ ਮਾਨਬੋ ।
 ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦਵ ਏਕ
 ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥੧੫॥੮੫॥
 ਏਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਐ ਨਿਵਾਜ ਓਈ
 ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭੁਮਾਉ ਹੈ ।
 ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
 ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ।
 ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ
 ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ ਐ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ ।
 ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ
 ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥੧੬॥੮੬॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮੁਢਲਾ 'ਧਰਮ-ਪੁਜਾ' ਜਾਂ ਬੀਜ-ਰੂਪ 'ਕਣ' ਇਕੋ-ਇਕ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ' ਆਤਮਿਕ-'ਧਰਮੁ' ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮ ਗੁਣ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਰੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਲਛਣਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਈਏ ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਬਾਹਰਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੂਰ ਅੰਤ੍ਰ-ਗਤ, ਇਕੋ-ਇਕ, 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮੁ' ਦੀ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਗ਼ੈਬੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ ਗੁਝੀ ਤਾਰ 'ਰਵਾਂ' ਹੈ ।

ਇਹ ਆਤਮਿਕ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ ਤਾਰ, ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਅਤੇ ਅਰਸੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੀ ਲਰਚਿਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਨੁੱਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ।

1 There are six schools of philosophy, six teachers, and six sets of teachings. But the Teacher of teachers is the One, who appears in so many forms.....

The various seasons originate from the one sun;
 O Nanak, in just the same way, the many forms originate from the Creator. 12

2 Some people [in the world] call themselves mundia, some sanniyasi (ascetics), some yogi and some yati (celibates).

Some call themselves Hindu, some Turk (Muslim), some Hafzi and others Imamsafi. But the entire human kind should be recognized one.

The same One [Lord} is the Creator, compassionate Provider of bread, Munificent. He has no co-eternal, no dualism: we must never accept any duality

To serve the only One is our duty .He alone is the Guru of all. All mankind be taken as one manifestation of His light. 85

The temple and the mosque are the same. Worship [in the temple] and namaz [in the mosque] are also the same. All human beings are [essentially] one though they tend to look many.

Addressing humans differently with nomenclatures such as god, demon, yaksha, gandharva, Muslim, Hindu, etc. is the result of influence of different places and vestures.

Everyone of them has the same eyes, the same ears, the same body and the same power to speak and all of them are made of the earth, air, fire and water.

Allah, given to no specific vestures as said in Quran, and Brahma described in the Purana are the same: they are the same form, the same. 86 Akal Ustat

It is clearly stated in Gurbani that the real fundamental 'religious base' or the seedling of all the external religions, creeds, is the one and only Divine 'Command-form' 'spiritual religion', which is secretly written from the very beginning, in the internal innate self of all the beings.

In other words we may wear a garb of any external religion, but in the innate self of each and every religion, the extremely subtle and secret hidden 'love-cord's' wire of 'spiritual religion' is operating.

This wire of spiritual 'love-cord' is the trembling of the extremely subtle spiritual 'self-love' and divine emotions which is beyond the understanding and grasp of our limited and gross intellect.

ਇਹਨਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਲੋਹਰਾਂ, ਝਰਨਾਟਾਂ ਅਤੇ ਲਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਹੀ, ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਬੁਝ, ਸੀਝ, ਪਹਿਚਾਨ ਅਤੇ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ' ਵਿਚ, ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ' ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ' ਨੂੰ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ' ਵਿਚ, ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ' ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ' ਨੂੰ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੀਆਂ 84 ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਤਾਂ ਅਭੋਲ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ, ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਨੂੰ, ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ, ਆਪਣੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ — ਆਪਣੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' ਇਲਾਹੀ 'ਗੁਪਤ-ਧਰਮ' ਨੂੰ, ਸਮਝਣ, ਬੁੱਝਣ, ਜਾਨਣ ਤੋਂ 'ਅਸਮਰਥ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਮੰਚ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ-ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਭੁੱਲ' ਦੇ ਕਾਰਨ-ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ-ਅੰਦਰਲੇ 'ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ' 'ਧਰਮ' ਤੋਂ ਅਸਰਧਕ ਅਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ' ਤੋਂ 'ਬੇ-ਸੁਰ' ਹੋ ਕੇ-ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਤੋਂ ਟੁਟ ਕੇ 'ਬਾਹਰਮੁਖੀ' ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ, 'ਠੁਲੀ-ਮਾਦੀ' ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭੀ ਮੋਟੀ ਅਤੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ-ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ' ਹੋ ਗਈ ਹੈ-ਜਿਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ

ਉਚੇਰੇ
ਸੂਖਮ
ਕੱਮਲ
ਗੁਪਤ
ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ

ਆਤਮਿਕ

ਖਿਆਲ
ਵਲਵਲੇ
ਭਾਵਨਾ
ਸ਼ਰਧਾ
ਪ੍ਰੇਮ-ਸੁੰਪਨਾ
ਮੂਲ
ਜੰਤ-ਸਰੂਪ

The spiritual waves of this 'self-love', quiver, tremble can only be unraveled, established, recognised and enjoyed through intuition by some blessed Guru orientated beloved and 'tuning' his innate self to the 'spontaneous current' of the 'love-cord', he can cultivate his in-laid spiritual 'religion'.

The 8.4 million limited intellect life forms are unintentionally and unknowingly cultivating to the fullest extent their own individual in-laid spiritual 'religion', but the supreme human life form, despite having a sharp intellect is unable to understand, unravel, know its own in-laid spiritual 'secret- religion'. The reason for this is that man, (engrossed) in the doubt-fallacy of attachment and materialism and dominated by egotism, has forgotten his centre -the 'Timeless Being Waheguru. As a result of this error man has become faithless. He has turned his back to his internal 'command-form' 'religion'. He is not in tune with the flow of Divine Command. He has broken away from the faith-filled 'love-cord' and has got himself externally orientated.

Over numerous births, living in this externally orientated 'gross' world, man's intellect too has become crass (insensitive) and being infected by the visible around him he becomes incapable of registering some other

lofty
subtle
tender
secret
invisible

spiritual

thoughts
emotions
beliefs
faithfulness
self-love
source
light form

ਹੁਕਮੁ
 ਸਬਦੁ
 ਨਾਮੁ
 ਇਲਾਹੀ ਧਰਮੁ ਨੂੰ
 ਬੁੱਝਣ
 ਸੀਝਣ
 ਪਕੜਨ
 ਵਿਚਾਰਨ
 ਭੁੰਚਣ
 ਅਨੁਭਵ

ਕਰਨ ਤੋਂ 'ਅਸਮਰਥ' ਹੈ ।

ਜਦ, ਸਾਡਾ ਮਨ, 'ਮੌਹ-ਮਾਇਆ' ਨਾਲ, 'ਲੱਥ-ਪੱਥ' ਹੋ ਕੇ, ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਯਾ 'ਮਨੂਰ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' ਇਲਾਹੀ ਧਰਮੁ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਜਾਣ ਤੇ 'ਬੇਮੁਖ' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਕੀ ਅਉਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਏਹੋ ਜੇਹੇ 'ਮਨੂਰ ਮਨ' ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ 'ਧਰਮ-ਕਰਮ' ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ 'ਮਨਮੁਖ', 'ਸਾਕਤ' ਬਣ ਕੇ 'ਕਰਮ-ਬਧ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ—

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
 ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੋ ਕਿਤ ਵੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੭੮)
 "ਮਨਮੁਖੁ ਲੋਕੁ ਸਮਝਾਈਐ ਕਦਹੁ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਇ ॥
 ਮਨਮੁਖੁ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਇ ॥" (ਪੰਨਾ-੮੭)
 "ਮਨਮੁਖੁ ਮਨੁ ਨ ਭਿਜਈ ਅਤਿ ਮੈਲੇ ਚਿਤਿ ਕਠੌਰ ॥
 ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਈਐ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੌਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫੫)
 "ਕਹਾ ਸੁਆਨ ਕਉ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਨਾਏ ॥
 ਕਹਾ ਸਾਕਤ ਪਹਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥.....
 ਕਉਆ ਕਹਾ ਕਪੂਰ ਚਢਾਏ ॥
 ਕਹ ਬਿਸੀਅਰ ਕਉ ਦੁਧੁ ਪੀਆਏ ॥.....
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੈ ਲੈ ਨੀਮੁ ਸਿੰਚਾਈ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਉਆ ਕੋ ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਈ ॥" (ਪੰਨਾ-੪੮੧)

Command
 Shabad
 Naam

and thus to
 unravel
 establish
 grasp
 contemplate
 enjoy
 become aware

of spiritual 'religion' is something beyond his reach.

When our mind gets absorbed in attachment and materialism and become pitch black or 'slag'(iron rust), then we become totally unaware of our internal innate 'in-laid' spiritual religion, and we become apostates. Divorcing thus from the divine virtues we come under the influence of materialistic vices and commit numerous sins and face the consequences.

In other words on such a 'rust like mind' no external 'religion or rites' preaching will have any effect and as man becomes mind-orientated, becomes an apostate, he has to face Jam, the couriers of death.

- 1 Fareed, they shouted and yelled, and constantly gave good advice. But those whom the devil has spoiled - how can they turn their consciousness towards God? 1378
- 2 The self-willed manmukhs may be taught, but how can they really be taught? The manmukhs do not fit in at all. Because of their past actions, they are condemned to the cycle of reincarnation. 87
- 3 The mind of the self-willed manmukh is not softened; his consciousness is totally polluted and stone-hearted. Even if the venomous snake is fed on milk, it shall still be filled with poison. 755
- 4 Why bother to read the Simritees to a dog? Why bother to sing the Lord's Praises to the faithless cynic?..... 481
 Why offer camphor to a crow?
 Why give the snake milk to drink?..... 481
 If you take Ambrosial Nectar and irrigate the neem tree with it, still, says Kabeer, its natural qualities are not changed..... 481

“ਆਖਣੁ ਸੁਣਾ ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ ਇਹੁ ਮਨੁ ਰਤਾ ਮਾਇਆ ॥” (ਪੰਨਾ-੨੪)

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬਾਹਰਲੀ ਮਾਇਕੀ ‘ਕੁਸੰਗਤ’ ਨਾਲ, ਜੀਵ ਦਾ ਮਨ ‘ਮਲੀਨ’ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹੋਏ, ਨਾਲ-ਲਿਖੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਧਰਮੁ’ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ‘ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ’ ਤੋਂ ਜੀਵ ਵਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇਂ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਅਮੋਲਕ ਜੀਵਨ ਅਜ਼ਾਈਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

“ਸਗਲ ਜਨਮ ਭਰਮ ਹੀ ਭਰਮ ਖੋਇਓ ਨਹ ਅਸਥਿਰੁ ਮਤਿ ਪਾਈ ॥
ਬਿਖਿਆਸਕਤ ਰਹਿਓ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਨਹ ਛੁਟੀ ਅਧਮਾਈ ॥” (ਪੰਨਾ-੬੩੨)

“ਮਾਇਆ ਲਾਗੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥” (ਪੰਨਾ-੭੫੦)

“ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਵਾਣੀ ॥” (ਪੰਨਾ-੯੮੯)

ਉਪਰਲੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣ ਇਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਸੂਈਆਂ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ‘ਮਿਕਨਾਤੀਸ’ (magnet) ਫੇਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਸੂਈ ਅਕਿਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਨਾਲ—

ਕੋਈ ਚਿੰਬੜ ਜਾਵੇਗੀ
ਕੋਈ ਲਮਕ ਪਵੇਗੀ
ਕੋਈ ਉਤਾਂਹਾਂ ਉਠ ਕੇ ਫਿਰ ਡਿਗ ਪਵੇਗੀ,
ਕੋਈ ਉਥੇ ਹੀ ਪਈ ਹਿਲੇਗੀ
ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਮੋਟੀ ਹਰਕਤ ਕਰੇਗੀ
ਕੋਈ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਹਿਲੇਗੀ।

‘ਮਿਕਨਾਤੀਸ’ ਤਾਂ ਇੱਕੋ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ‘ਅਕਿਰਖਣ-ਸ਼ਕਤੀ’ ਵੀ ਇਕਸਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਸੂਈਆਂ, ਆਪੋ-ਆਪਣੀ ‘ਮੈਲ’ ਜਾਂ ‘ਜ਼ੰਗ’ (rust) ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ, ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਦੀ ‘ਖਿੱਚ’ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇਹੜੀ ਸੂਈ ‘ਜ਼ੰਗ’ ਨਾਲ ਲੱਥ ਪੱਥ ਹੋਈ ਹੈ—ਉਸ ਉਤੇ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸੂਈਆਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਗ੍ਰਹਿਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਤੋਂ ਵਧ-ਘਟ ਖਿੱਚ ਖਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

‘ਜ਼ੰਗ’ ਨਾਲ ‘ਮਨੁਰ’ ਹੋਈ ਸੂਈ-‘ਜ਼ੰਗ’ ਦਾ ‘ਸਰੂਪ’ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉਤੇ, ਮਿਕਨਾਤੀਸ ਦੀ ਅਕਿਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਮਨੁਰ’ ਹੋਈ ਸੂਈ, ਜ਼ੰਗ ਨਾਲ, ਆਪ ਭੀ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਕੁਸੰਗਤ’ ਨਾਲ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਈਆਂ ਨੂੰ ਭੀ, ਆਪਣੇ ‘ਜ਼ੰਗ’ ਨਾਲ, ਖੇਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

1 This speaking and listening is like the song of the wind, for those whose minds are colored by the love of Maya. 24

It is clear from the above discussion that as man’s mind gets polluted with the external negative company, in the same breath he is divorcing himself from the in-laid spiritual religion and its divine virtues that he has received in his inheritance and his priceless life is being unnecessarily wasted.

2 Deluded by doubt, I have wasted my whole life; I have not obtained a stable intellect. I remain under the influence of corrupting sins, night and day, and I have not renounced wickedness. 632

3 Attached to Maya, she is deluded by doubt. 750

4 Joining with Maya, the spiritual consciousness is lost. 989

To clarify the above points some examples are being given –

If some needles are placed on the floor and a magnet is moved over them, then through magnetic attraction of the piece of magnet—

some needles will get stuck
some will hang
some will rise up and then fall back
some will move but remain there
some will only just move a little
some will not move at all.

There is only one magnet and its ‘magnetic pull’ too is the same, but the degree to which the needles get attracted depends upon the dirt or rust on each individual needle. The magnetic pull has no effect on the needle that is fully rusted. The rest of the needles will experience less or greater magnetic pull according to their own power of absorption.

A rusty needle takes on the form of rust itself and the magnetic power of the magnet has no effect on it.

In this way a rusty needle is itself being eaten up by rust and through ‘negative’ company it will render useless any other needles that come in contact with it.

'ਸੂਈਆਂ' ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਇਨਸਾਨਾਂ ਉਤੇ ਭੀ 'ਹੂ-ਬ-ਹੂ' 'ਘਟਦਾ' ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਜਿਤਨੀ ਮਾਇਕੀ 'ਮੈਲ' ਦਾ 'ਜ਼ੋਗ' ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ, ਅੰਤਰ-ਗਤਿ, ਇਲਾਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨਿ ਮੈਲੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯)

ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ ਮਨਿ ਮੈਲਿਐ ਕਿਨੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੬੬)

ਜੇਤਾ ਮੌਹੁ ਪਰੀਤਿ ਸੁਆਦ ॥ ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੬੨)

ਮਨੁ ਮੈਲਾ ਹੈ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੧)

ਜੀਵ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗ਼ੱਬੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ 'ਧਰਮ' ਜਾਂ 'ਮਜ਼ਹਬ' ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਦੇ 'ਮੰਤਵ', 'ਭਾਵਨਾ' ਅਤੇ 'ਮੋਜ਼ਿਲ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗਿਆਨ, ਸਮਝ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ—

ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ

ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ

ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ

ਸਮਝਿਆ-ਸਮਝਾਇਆ

ਉਤਾਂ-ਉਤਾਂ

ਅਧੂਰਾ

ਫੰਕਾ

ਅਪੂਰਨ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ, ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਆਦਿ ਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੱਤ ਭੇਦ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਟਕਰਾਓ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਜ਼ਰਾ ਡੂੰਘੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹਰ-ਇਕ ਮਨੁਖ ਨੂੰ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਤੋਂ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੰਗਤ ਵਾਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ (basic foundation) ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਉੱਤੇ—

ਪੇਟ ਵਿਚ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦਾ

ਘਰ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ

ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦਾ

The example of the needles aptly applies to man as well.

The extent to which our mind is covered with the materialistic 'dirt' of 'rust', to that extent we divorce ourselves from the innate spiritual blessings and divine virtues.

1 With a polluted mind, devotional service cannot be performed, and the Naam, the Name of the Lord, cannot be obtained. 39

2 Filth sticks to the polluted mind; how rare are those who drink in the Ambrosial Nectar. 766

3 These worldly attachments, loves and pleasurable tastes, all are just black stains. 662

4 The mind is polluted by the love of duality. 121

Man takes on to a 'religion' or 'creed' according to his own internal secret stimulus, but he has very little, and sometimes absolutely no knowledge, understanding or faith in the 'purpose', 'desire' and 'aim' of his adopted religion. If he has then that too is —

unfamiliar

heard or related

learned or taught

understood or made to understand

superficial

incomplete

hollow

partial.

This is why his religious thoughts, beliefs, rites and rituals etc. create misunderstandings, arguments and conflicts with others. If you look at it more deeply, many reasons become apparent.

Each and every person, receives a varied coloured sub-consciousness, from his previous birth which forms the basic foundation of his beliefs. On this former sub-conscious foundation the influence of —

mother's thoughts and beliefs

the atmosphere within the house

neighbours

ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ
 ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ
 ਵਿਦਿਆ ਦਾ
 ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ
 ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ
 ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ
 ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ
 ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਿਆਲਾਂ, ਸੋਚਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ
 ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ,

friends and peer groups
 the environment of schools and colleges
 education
 science
 society
 religious preaching
 the environment of the universe
 our ideas, thoughts and beliefs
 and actions

ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ 'ਅਸਰ' ਭੀ ਹਰ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ –
 ਖਿਆਲਾਂ

ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ

ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ

ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨੀ

ਪਾਠ-ਪੂਜਾ

ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ

ਜਪ-ਤਪ

ਭਗਤੀ

ਦੈਵੀ-ਭਾਵਨਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਔਡ-ਔਡ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ –

ਮਜ਼ਹਬ

ਗੁਰੂ

ਬਾਣੀ

ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ

ਭੇਖ

ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ, ਖਿਆਲ, ਨਿਸ਼ਚਾ
 ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ ਸਿਖ-ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ –

ਇਕੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ

ਇਕੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ

is felt.

This influence according to each and every person's religious

ideas

beliefs

faith-filled desire

service-orientation

recitation and worship

meditation and penance

devotion

virtuous desires

is different in type.

This is the reason why despite having one –

religion

Guru

Bani

religious activity

religious dress,

each and every person's thoughts, inclinations and faith-filled beliefs are different.

For example despite having been born in a Sikh household and –

believing in one God

believing in one Guru

ਇਕੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ
 ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ
 ਇਕੋ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ

ਭੀ, ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਧਰਮ ਬਾਬਤ, ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਨਿਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਨਿਸਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਉਠਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।
 ਕੋਈ ਨਿਤ-ਨੇਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਨਿਤ-ਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।
 ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਖੋਜਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਸੁਧ-ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ 'ਸਿਮਰਨ' ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ 'ਬੱਕਰੀ ਵਾਂਗ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨਾ' ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਾਕ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਨ 'ਸਿਖੀ' ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਘੋਟ ਕੇ ਹੀ ਭਲਾ-ਭਲੇਰਾ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ।
 ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ 'ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ' ਹੀ 'ਸੁਗਲ' ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
 ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੀ 'ਸੂਚ' ਉਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਆਮ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ, ਧਾਰਮਿਕ-ਨਿਸਚਿਆਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੀ, ਬੜਾ ਅੰਤਰ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਤਰ--

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਹਕਰਨ
 ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਅਤੇ
 'ਸੰਗਤ'

ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

reading one set of scriptures
 going to one gurdwara
 maintaining one sangat

each and every member has his or her own personal view-point about religion.

Some get up very early in the morning.
 Some do not regard it as essential to get up early.
 Some complete their NitName.
 Some apart from nitname do the paath of more Banis.
 Some feel that it is enough to do just Japji Sahib.
 Some do not think that doing paath of Bani is essential.
 Some understand the implied meaning of Gurbani.
 Some research into the intuitional meaning of Bani.
 Some give importance to reading correctly.
 Some equate doing paath with simran.
 Some regard simran to be just like the bleating of a goat.
 Some have the parkash of Guru Granth Sahib Ji at home and regard the taking of vaak as being complete Sikhi.
 Some display their goodness by showing off that they are knowledgeable.
 Some find entertainment in spiritual arguments.
 Some put so much emphasis on external 'cleanliness'.

It is clear from the above discussion that great difference exists in the thinking, religious beliefs, faith-filled desires etc. not only among ordinary people but also among relations.

This difference is the result of the colour of

sub-consciousness acquired from the previous birth, the environment of this birth and the 'sangat' or company.

ਇਹ ਮਾਇਕੀ ਫੈਲਾਉ ਤੇ ਖਿੰਡਾਉ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਰਕਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭੀ ਦੂਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਿੰਨਤਾ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ—

ਦਵੈਤ

ਦੂਜਾ ਭਾਉ
ਵਖਰੇਵੇਂ

ਭਿੰਨ ਭੇਦ

ਅਪਣਤ

ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ

ਮੈਂ-ਮੈਰੀ

ਹਉਮੈ

ਸਭ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਪਲਦੇ ਹਨ।

ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੇ ਦੋਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਇਸ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਰੱਬੀ 'ਏਕਤਾ' ਵਲ ਮੁੜਨ ਲਈ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ

ਮਰਕਜ਼

ਅਸਲੇ

ਜੋਸ਼ੇ

ਮੂਲ

ੴ

ਵਲ ਰੁਖ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮਨ ਦੇ—

ਖਿਆਲਾਂ

ਸਿਆਣਪਾਂ

ਨਿਸਚਿਆਂ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਰੁਚੀਆਂ

ਨੂੰ—

ਮਾਇਕੀ 'ਰੰਗਤ' ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਤੋਂ

ਇਲਾਹੀ 'ਏਕੇ' 'ੴ' ਵਲ

ਪ੍ਰੇਰਨ

This materialistic expansion and dispersion, not only does it take man away from his centre but it also takes one away from the other. The difference becomes even more pronounced. This –

duality

second love

separateness

difference

familiarity

selfishness

me-mineness

egotism

all sprout from the ignorance of materialistic doubt-fallacy and human intellect and cunningness nurture them.

This mind is burnt by duality and double-mindedness.

1176

For man to return from this duality to godly 'oneness' he has to turn his face towards his

centre

origin

source

root

EK OANGKAAR (One Infinite God).

Mind's

thoughts

intelligence

beliefs

desires

inclinations

to move them from the materialistic 'hue' of second love

towards the Divine 'ONENESS' 'EK OANG KAAR

the motivation

ਮੜਨ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ
ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ
ਧਿਆਉਣ

ਦੀ 'ਘਾਲਨਾ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਧਰਮੁ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ 'ਕਿਰਨਾਂ' ਨੂੰ— ਅੰਦਰ ਵਲ ਮੋੜ-ਮੋੜ ਕੇ,
'ਇਕਾਗਰ-ਚਿਤ' ਹੋ ਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਵਸਦੀ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ—

ਜੋਤ
ਜੀਵਨ-ਰੋਂ
ਪ੍ਰੇਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼
'ਸਬਦੁ'
'ਹੁਕਮੁ'
'ਨਾਮੁ'

ਨੂੰ

ਪਰਸਣਾ
ਛੋਹਣਾ
ਜਗਾਉਣਾ
ਬੁਝਣਾ
ਸੀਝਣਾ
ਪਹਿਚਾਨਣਾ
ਮਾਣਨਾ

ਹੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ, ਇਕੋ-ਇਕ
'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ'
ਹੈ।

ਜਦ ਤਕ ਇਨਸਾਨ —

'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' 'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ' ਅਥਵਾ 'ਸਬਦੁ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ,
ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ-ਫੋਰੀ ਦੀ ਤਾਰ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ,
ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਯਾ 'ਜੀਵਨ-ਰੋਂ' ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,

ਤਦ ਤਾਈਂ ਇਹ—

ਦੂਜਾ ਭਾਉ
ਵਖਰਾਪਨ

27

the launching
doing meditation
doing simran
worshipping

the effort involved in doing these is called 'religion'.

By turning the externally orientated subtle 'rays' of inclination inwards and doing simran with a 'focused mind' and wanting the internal innate abiding alive and awake

light
life-current
illumination of love
'Shabad'
'Hukam' (command)
'Naam'

to be

felt
touched
awakened
unraveled
discovered
enjoyed

is indeed the seeker's internally-orientated one and only

'spiritual religion'.

Until as such time man—

does not recognise the 'in-laid' 'spiritual religion' or 'Shabad',
doesn't get beaded in the wire of Divine love cord,
doesn't get tuned to the Divine 'Command' or 'life-current',

until then (he) engrossed in

second love
separateness

28

ਭਿੰਨਤਾ
ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ
ਹਉਮੈ

ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਏ **ਭਿਆਨਕ ਅਉਗਣਾਂ**

ਈਰਖਾ
ਦਵੰਤ
ਨਫਰਤ
ਖੁਦਗਰਜੀ
ਲੜਾਈਆਂ
ਝਗੜੇ
ਜੁਲਮ

ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ ।

ਜਬ ਲਗੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝਤਾ ਤਬ ਹੀ ਲਉ ਦੁਖੀਆ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ, ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੦)

ਜਦ ਸਾਡਾ 'ਹੱਥ' ਬਿਜਲੀ ਦੀ 'ਜੀਉਂਦੀ' ਤਾਰ (live-wire) ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ **ਝਟਕਾ** (shock) ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਰਨਾਹਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ, ਉਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ (higher voltage) ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੌਖੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਛੋਹ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਝਰਨਾਹਟ ਨੂੰ -ਓਹੀ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਸਕਦਾ ਹੈ— ਜਿਸ ਨੂੰ **ਬਿਜਲੀ ਦੀ 'ਛੋਹ' ਦਾ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ** (personal experience) ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜਾ ਖਿਆਲੀ ਮਨੋਕਲਪਤ ਗਿਆਨ ਹੀ ਘੋਟਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ !

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਦੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੪੯)

ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣੈ ਅਵਰੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ਕੋ ਪੀਰ ਪਰਈਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੬)

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ

ਇਲਾਹੀ-ਜੋਤ

ਜੀਵਨ ਰੋਂ

'ਸਬਦ'

ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

'ਹੁਕਮੁ'

'ਨਾਮੁ'

ਰਵਿ-ਰਹਿਆ-ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਦੀ 'ਛੋਹ' ਦਾ 'ਨਿਜੀ' ਤਜਰਬਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ।

differences
materialistic doubt-fallacies
egotism

sprouting from which are frightening vices (like)

jealousy
duality
hatred
selfishness
fights
quarrels
cruelties

in which he (man) will continue to suffer.

1 *As long as he does not understand the Command of God's Will, he remains miserable. Meeting with the Guru, he comes to recognize God's Will, and then, he becomes happy.*

400

When our hand touches a live-wire we get a shock and the body experiences a massive tremor because it cannot withstand the high voltage of the electric current. This voltage makes the body twitch and vibrate in strange ways.

The internal tremor, caused by touching the electrical current, can only be comprehended by someone, who has had the personal experience of touching the current. Otherwise we will only be able to talk about an estimation or imagined knowledge of an idea.

2 *Only those who feel the pain of this love, know how to endure it.* 449

3 *The pain of my mind is known only to my own mind; who can know the pain of another?* 836

Exactly in the same way, within us

divine light
life-current
'shabad'
illumination of light
'hukam' command
'Naam'

permeating and all engulfing but we have no awareness of it, let alone having a direct personal experience.

ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਅਨੁਭਵ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ

ਬੁਝਿਆ
ਸੀਝਿਆ
ਚੀਨਿਆ
ਪਹਿਚਾਨਿਆ
ਮਾਣਿਆ
ਮੰਨਿਆ
ਕਮਾਇਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧੂਰੇ ਮਨੋਕਲਪਤ ਨਿਸਚਿਆਂ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਰਵੈ ॥ ਬਾਂਧਨਿ ਬਾਂਧਿਆ ਸਭੁ ਜਗੁ ਭਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੨੮)

ਗਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥

ਕਥਿ ਕਥਿ ਬਾਦੁ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੧)

ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਰਤਾ ਫਿਰੈ

ਹੁਕਮੇ ਮੂਲਿ ਨ ਬੁਝਈ ਅੰਧਾ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੦੯)

ਇਹ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਆਤਮਿਕ ਬਿਜਲੀ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮੁ' ਦੀ 'ਛੋਹ' ਯਾ 'ਗੱਜਣ' ਦੇ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ ਦੁਆਰਾ, 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਦਾ ਰੰਗ, ਰਸ, ਚਾਉ ਮਾਣਨਾ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ

'ਨਿਜੀ—ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ'

'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ'

ਹੈ ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ', ਅਥਵਾ 'ਹੁਕਮੁ' ਨੂੰ—

ਪਹਿਚਾਨਣਾ
ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ
'ਸੁਰ' ਹੋਣਾ
ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚਲਣਾ
ਕਮਾਉਣਾ

ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ—

ਇਕੋ-ਇਕ
ਅਸਲੀ
ਆਤਮਿਕ
ਸਰਬੱਗ

ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮੁ' ਹੈ ।

(ਚਲਦਾ.....)

This can only be
comprehended
learnt

discerned
recognised
enjoyed
believed
cultivated

through intuition within our innate self.

But we with our limited intellect having become satisfied with imperfect imagined beliefs and hollow dry knowledge, deem ourselves to be virtuous and regard ourselves to be religious preachers.

*Everyone speaks of wisdom and meditation;
but bound in bondage, the whole world is wandering around in confusion.* 728

*Everyone talks about spiritual wisdom and spiritual knowledge.
Talking, talking, they argue, and suffer.* 831

He wanders around babbling and speaking, but he does not understand the Lord's Command at all. He is blind, the falsest of the false. 509

This internal innate 'touch' of the 'spiritual current' or 'Naam'

Through the personal experience of the 'touch' or 'thunder' of this internal innate 'spiritual current' or 'Naam', the relishing of the hue, taste, joy of 'Self-Love' is indeed the seekers

'personal-inlaid'

'spiritual religion'

The 'spontaneous flow' of this Divine 'love-cord' or 'hukam' and (the ability) to

recognise
become aware of
be in 'tune' with
abide by the will
cultivate

it, is indeed man's

one and only
original
spiritual
omniscient

spiritual 'religion'.

'ਸ੍ਰਈਆਂ' ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਇਨਸਾਨਾਂ ਉਤੇ ਭੀ 'ਹੂ-ਬ-ਹੂ' 'ਘਟਦਾ' ਹੈ ।

ਸਾਡੇ ਮਨ ਉਤੇ ਜਿਤਨੀ ਮਾਇਕੀ 'ਮੈਲ' ਦਾ 'ਜ਼ੋਗ' ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਮਿਕਦਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੀਂ, ਅੰਤਰ-ਗਤਿ, ਇਲਾਹੀ ਬਰਕਤਾਂ ਅਤੇ ਦੈਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ।

ਮਨਿ ਮੈਲੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੯)

ਮੈਲੁ ਲਾਗੀ ਮਨਿ ਮੈਲਿਐ ਕਿਨੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੬੬)

ਜੇਤਾ ਮੱਹੁ ਪਰੀਤਿ ਸੁਆਦ ॥ ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾ ਦਾਗ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੬੨)

ਮਨੁ ਮੈਲਾ ਹੈ ਦੂਜੇ ਭਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੨੧)

ਜੀਵ, ਆਪਣੀ ਅੰਦਰਲੀ ਗ਼ੱਬੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੋਈ 'ਧਰਮ' ਜਾਂ 'ਮਜ਼ਹਬ' ਅਪਨਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਧਰਮ ਦੇ 'ਮੰਤਵ', 'ਭਾਵਨਾ' ਅਤੇ 'ਮੋਜ਼ਿਲ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ, ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਉਕਾ ਹੀ ਕੋਈ ਗਿਆਨ, ਸਮਝ ਜਾਂ ਨਿਸਚਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਭੀ—

ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ

ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ

ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ

ਸਮਝਿਆ-ਸਮਝਾਇਆ

ਉਤਾਂ-ਉਤਾਂ

ਅਧੂਰਾ

ਫੰਕਾ

ਅਪੂਰਨ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖਿਆਲਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ, ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ ਆਦਿ ਦਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮੱਤ ਭੇਦ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਟਕਰਾਓ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਹੋਰ ਜ਼ਰਾ ਛੁੱਘੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ।

ਹਰ-ਇਕ ਮਨੁਖ ਨੂੰ, ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਤੋਂ, ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਰੰਗਤ ਵਾਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਜੀਵ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ (basic foundation) ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਪਿਛਲੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਉੱਤੇ—

ਪੇਟ ਵਿਚ 'ਮਾਂ' ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਦਾ

ਘਰ ਦੇ ਮਾਰੋਲ ਦਾ

ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਦਾ

Command

Shabad

Naam

and thus to

unravel

establish

grasp

contemplate

enjoy

become aware

of spiritual 'religion' is something beyond his reach.

When our mind gets absorbed in attachment and materialism and become pitch black or 'slag'(iron rust), then we become totally unaware of our internal innate 'in-laid' spiritual religion, and we become apostates. Divorcing thus from the divine virtues we come under the influence of materialistic vices and commit numerous sins and face the consequences.

In other words on such a 'rust like mind' no external 'religion or rites' preaching will have any effect and as man becomes mind-orientated, becomes an apostate, he has to face Jam, the couriers of death.

- 1 *Fareed, they shouted and yelled, and constantly gave good advice. But those whom the devil has spoiled - how can they turn their consciousness towards God?* 1378
- 2 *The self-willed manmukhs may be taught, but how can they really be taught? The manmukhs do not fit in at all. Because of their past actions, they are condemned to the cycle of reincarnation.* 87
- 3 *The mind of the self-willed manmukh is not softened; his consciousness is totally polluted and stone-hearted. Even if the venomous snake is fed on milk, it shall still be filled with poison.* 755
- 4 *Why bother to read the Simritees to a dog? Why bother to sing the Lord's Praises to the faithless cynic?.....* 481
Why offer camphor to a crow? Why give the snake milk to drink?..... 481
If you take Ambrosial Nectar and irrigate the neem tree with it, still, says Kabeer, its natural qualities are not changed..... 481

ਹੁਕਮੁ
 ਸਬਦੁ
 ਨਾਮੁ
 ਇਲਾਹੀ ਧਰਮੁ ਨੂੰ
 ਬੁੱਝਣ
 ਸੀਝਣ
 ਪਕੜਨ
 ਵਿਚਾਰਨ
 ਭੁੰਚਣ
 ਅਨੁਭਵ

ਕਰਨ ਤੋਂ 'ਅਸਮਰਥ' ਹੈ ।

ਜਦ, ਸਾਡਾ ਮਨ, 'ਮੋਹ-ਮਾਇਆ' ਨਾਲ, 'ਲੱਥ-ਪੱਥ' ਹੋ ਕੇ, ਕਾਲਾ ਸਿਆਹ ਯਾ 'ਮਨੂਰ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' ਇਲਾਹੀ ਧਰਮੁ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਜਾਣ ਤੇ 'ਬੇਮੁਖ' ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਹੋ ਕੇ, ਮਾਇਕੀ ਅਉਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਅਨੇਕਾਂ ਭੈੜੇ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪਾਪ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਦੇ ਹਾਂ ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਏਹੋ ਜੇਹੇ 'ਮਨੂਰ ਮਨ' ਉਤੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ 'ਧਰਮ-ਕਰਮ' ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਜੀਵ 'ਮਨਮੁਖ', 'ਸਾਕਤ' ਬਣ ਕੇ 'ਕਰਮ-ਬਧ' ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈਂਦਾ ਹੈ—

ਫਰੀਦਾ ਕੂਕੇਦਿਆ ਚਾਂਗੇਦਿਆ ਮਤੀ ਦੇਦਿਆ ਨਿਤ ॥
 ਜੋ ਸੈਤਾਨਿ ਵੰਵਾਇਆ ਸੇ ਕਿਤ ਵੇਰਹਿ ਚਿਤ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੩੭੮)

"ਮਨਮੁਖੁ ਲੋਕੁ ਸਮਝਾਈਐ ਕਦਹੁ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਇ ॥
 ਮਨਮੁਖੁ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਫਿਰਾਇ ॥" (ਪੰਨਾ-੮੭)

"ਮਨਮੁਖੁ ਮਨੁ ਨ ਭਿਜਈ ਅਤਿ ਮੈਲੇ ਚਿਤਿ ਕਠੌਰ ॥
 ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਈਐ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੌਰ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫੫)

"ਕਹਾ ਸੁਆਨ ਕਉ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸੁਨਾਏ ॥
 ਕਹਾ ਸਾਕਤ ਪਹਿ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥.....
 ਕਉਆ ਕਹਾ ਕਪੂਰ ਚਢਾਏ ॥
 ਕਹ ਬਿਸੀਅਰ ਕਉ ਦੁਧੁ ਪੀਆਏ ॥.....
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਲੈ ਲੈ ਨੀਮੁ ਸਿੰਚਾਈ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਉਆ ਕੋ ਸਹਜੁ ਨ ਜਾਈ ॥" (ਪੰਨਾ-੪੮੧)

The example of the needles aptly applies to man as well.

The extent to which our mind is covered with the materialistic 'dirt' of 'rust', to that extent we divorce ourselves from the innate spiritual blessings and divine virtues.

- 1 *With a polluted mind, devotional service cannot be performed, and the Naam, the Name of the Lord, cannot be obtained.* 39
- 2 *Filth sticks to the polluted mind; how rare are those who drink in the Ambrosial Nectar.* 766
- 3 *These worldly attachments, loves and pleasurable tastes, all are just black stains.* 662
- 4 *The mind is polluted by the love of duality.* 121

Man takes on to a 'religion' or 'creed' according to his own internal secret stimulus, but he has very little, and sometimes absolutely no knowledge, understanding or faith in the 'purpose', 'desire' and 'aim' of his adopted religion. If he has then that too is –

unfamiliar
 heard or related
 learned or taught
 understood or made to understand
 superficial
 incomplete
 hollow
 partial.

This is why his religious thoughts, beliefs, rites and rituals etc. create misunderstandings, arguments and conflicts with others. If you look at it more deeply, many reasons become apparent.

Each and every person, receives a varied coloured sub-consciousness, from his previous birth which forms the basic foundation of his beliefs. On this former sub-conscious foundation the influence of –

mother's thoughts and beliefs
 the atmosphere within the house
 neighbours

ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਾ
 ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਦਾ
 ਵਿਦਿਆ ਦਾ
 ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ
 ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ
 ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ
 ਸਮੁੱਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਦਾ
 ਆਪਣੇ ਹੀ ਖਿਆਲਾਂ, ਸੋਚਾਂ, ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ
 ਅਤੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ,

ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਹ 'ਅਸਰ' ਭੀ ਹਰ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ —
 ਖਿਆਲਾਂ

ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ

ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ

ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨੀ

ਪਾਠ-ਪ੍ਰਯੋਗ

ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ

ਜਪ-ਤਪ

ਭਗਤੀ

ਦੈਵੀ-ਭਾਵਨਾ

ਅਨੁਸਾਰ ਔਡ-ਔਡ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਕੋ —

ਮਜ਼ਹਬ

ਗੁਰੂ

ਬਾਣੀ

ਕਰਮ-ਕਿਰਿਆ

ਭੋਖ

ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ, ਹਰ ਇਕ ਜੀਵ ਦਾ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ, ਖਿਆਲ, ਨਿਸ਼ਚਾ
 ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ।

ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਇਕੋ ਸਿਖ-ਘਰਾਣੇ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈ ਕੇ —

ਇਕੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ

ਇਕੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੰਨਦਿਆਂ

The spiritual waves of this 'self-love', quiver, tremble can only be unraveled, established, recognised and enjoyed through intuition by some blessed Guru orientated beloved and 'tuning' his innate self to the 'spontaneous current' of the 'love-cord', he can cultivate his in-laid spiritual 'religion'.

The 8.4 million limited intellect life forms are unintentionally and unknowingly cultivating to the fullest extent their own individual in-laid spiritual 'religion', but the supreme human life form, despite having a sharp intellect is unable to understand, unravel, know its own in-laid spiritual 'secret- religion'. The reason for this is that man, (engrossed) in the doubt-fallacy of attachment and materialism and dominated by egotism, has forgotten his centre -the 'Timeless Being Waheguru. As a result of this error man has become faithless. He has turned his back to his internal 'command-form' 'religion'. He is not in tune with the flow of Divine Command. He has broken away from the faith-filled 'love-cord' and has got himself externally orientated.

Over numerous births, living in this externally orientated 'gross' world, man's intellect too has become crass (insensitive) and being infected by the visible around him he becomes incapable of registering some other

lofty

subtle

tender

secret

invisible

spiritual

thoughts

emotions

beliefs

faithfulness

self-love

source

light form

ਇਹਨਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀ ਲੋਹਰਾਂ, ਝਰਨਾਟਾਂ ਅਤੇ ਲਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ, ਕੋਈ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਾ ਹੀ, ਅਨੁਭਵ ਦੁਆਰਾ ਬੁਝ, ਸੀਝ, ਪਹਿਚਾਨ ਅਤੇ ਮਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ' ਵਿਚ, ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ' ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ' ਨੂੰ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ' ਵਿਚ, ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ' ਨੂੰ 'ਸੁਰ' ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ' ਨੂੰ ਕਮਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਵਾਲੀਆਂ 84 ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਤਾਂ ਅਭੋਲ ਅਤੇ ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ, ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਨੂੰ, ਮੁਕੰਮਲ ਤੌਰ ਤੇ ਕਮਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ, ਆਪਣੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ — ਆਪਣੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' ਇਲਾਹੀ 'ਗੁਪਤ-ਧਰਮ' ਨੂੰ, ਸਮਝਣ, ਬੁੱਝਣ, ਜਾਨਣ ਤੋਂ 'ਅਸਮਰਥ' ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਮੰਚ-ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ, 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ-ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ 'ਭੁੱਲ' ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ 'ਭੁੱਲ' ਦੇ ਕਾਰਨ-ਇਨਸਾਨ ਆਪਣੇ-ਅੰਦਰਲੇ 'ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ' 'ਧਰਮ' ਤੋਂ ਅਸਰਧਕ ਅਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ' ਤੋਂ 'ਬੇ-ਸੁਰ' ਹੋ ਕੇ-ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਦੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਤੋਂ ਟੁਟ ਕੇ 'ਬਾਹਰਮੁਖੀ' ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰਮੁਖੀ, 'ਠੁਲੀ-ਮਾਦੀ' ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭੀ ਮੱਟੀ ਅਤੇ 'ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ-ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ-ਜਿਸ ਦੀ ਵਜਹ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਸੇ

ਉਚੇਰੇ

ਸੂਖਮ

ਕੱਮਲ

ਗੁਪਤ

ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ

ਆਤਮਿਕ —

ਬਿਆਲ

ਵਲਵਲੇ

ਭਾਵਨਾ

ਸ਼ਰਧਾ

ਪ੍ਰੇਮ-ਸੁੰਪਨਾ

ਮੂਲ

ਜੰਤ-ਸਰੂਪ

friends and peer groups

the environment of schools and colleges

education

science

society

religious preaching

the environment of the universe

our ideas, thoughts and beliefs

and actions

is felt.

This influence according to each and every person's religious

ideas

beliefs

faith-filled desire

service-orientation

recitation and worship

actions and deeds

meditation and penance

devotion

virtuous desires

is different in type.

This is the reason why despite having one —

religion

Guru

Bani

religious activity

religious dress,

each and every person's thoughts, inclinations and faith-filled beliefs are different.

For example despite having been born in a Sikh household and —

believing in one God

believing in one Guru

ਇਕੋ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ
ਇਕੋ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਜਾਂਦਿਆਂ
ਇਕੋ ਸੰਗਤ ਕਰਦਿਆਂ

ਭੀ, ਹਰ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਧਰਮ ਬਾਬਤ, ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਨਿਜੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਨਿਸਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਤੇ ਉਠਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।
ਕੋਈ ਨਿਤ-ਨੇਮ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਨਿਤ-ਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਭੀ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਸਿਰਫ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ।
ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਭਾਵ-ਅਰਥ ਖੋਜਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਸੁਧ-ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਅਹਿਮੀਅਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਹੀ 'ਸਿਮਰਨ' ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਸਿਮਰਨ ਨੂੰ 'ਬੱਕਰੀ ਵਾਂਗ ਮੂੰਹ ਮਾਰਨਾ' ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਵਾਕ ਲੈਣ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਨ 'ਸਿਖੀ' ਸਮਝੀ ਬੈਠਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਘੋਟ ਕੇ ਹੀ ਭਲਾ-ਭਲੇਰਾ ਬਣ ਬੈਠਾ ਹੈ।
ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ 'ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ' ਹੀ 'ਸੁਗਲ' ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਕੋਈ ਬਾਹਰਲੀ 'ਸੂਚ' ਉਤੇ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰਲੀ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਸਿਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ, ਆਮ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਕੇ-ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਸੋਚਣੀ, ਧਾਰਮਿਕ-ਨਿਸਚਿਆਂ, ਸ਼ਰਧਾ ਭਾਵਨੀ ਆਦਿ ਵਿਚ ਭੀ, ਬੜਾ ਅੰਤਰ ਹੈ।

ਇਹ ਅੰਤਰ--

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਤਹਕਰਨ
ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ ਵਾਤਾਵਰਨ, ਅਤੇ
'ਸੰਗਤ'

ਦੀ 'ਰੰਗਤ' ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

1 There are six schools of philosophy, six teachers, and six sets of teachings. But the Teacher of teachers is the One, who appears in so many forms.....

The various seasons originate from the one sun;
O Nanak, in just the same way, the many forms originate from the Creator. 12

2 Some people [in the world] call themselves mundia, some sannyasi (ascetics), some yogi and some yati (celibates).

Some call themselves Hindu, some Turk (Muslim), some Hafzi and others Imamsafi. But the entire human kind should be recognized one.

The same One [Lord] is the Creator, compassionate Provider of bread, Munificent. He has no co-eternal, no dualism: we must never accept any duality

To serve the only One is our duty. He alone is the Guru of all. All mankind be taken as one manifestation of His light. 85

The temple and the mosque are the same. Worship [in the temple] and namaz [in the mosque] are also the same. All human beings are [essentially] one though they tend to look many.

Addressing humans differently with nomenclatures such as god, demon, yaksha, gandharva, Muslim, Hindu, etc. is the result of influence of different places and vestures.

Everyone of them has the same eyes, the same ears, the same body and the same power to speak and all of them are made of the earth, air, fire and water.

Allah, given to no specific vestures as said in Quran, and Brahma described in the Purana are the same: they are the same form, the same. 86 Akal Ustat

It is clearly stated in Gurbani that the real fundamental 'religious base' or the seedling of all the external religions, creeds, is the one and only Divine 'Command-form' 'spiritual religion', which is secretly written from the very beginning, in the internal innate self of all the beings.

In other words we may wear a garb of any external religion, but in the innate self of each and every religion, the extremely subtle and secret hidden 'love-cord's' wire of 'spiritual religion' is operating.

This wire of spiritual 'love-cord' is the trembling of the extremely subtle spiritual 'self-love' and divine emotions which is beyond the understanding and grasp of our limited and gross intellect.

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ ॥
 ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ॥
 ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ॥
 ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੨)

ਕੋਊ ਭਇਓ ਮੁੰਡੀਆ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੋਊ ਜੋਗੀ ਭਇਓ
 ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕੋਊ ਜਤੀਅਨੁ ਮਾਨਬੋ ।
 ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕੋਊ ਰਾਫਜੀ ਇਮਾਮ ਸਾਫੀ
 ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਬੈ ਏਕੈ ਪਹਚਾਨਬੋ ।
 ਕਰਤਾ ਕਰੀਮ ਸੋਈ ਰਾਜਕ ਰਹੀਮ ਓਈ
 ਦੂਸਰੋ ਨ ਭੇਦ ਕੋਈ ਭੂਲ ਭੁਮ ਮਾਨਬੋ ।
 ਏਕ ਹੀ ਕੀ ਸੇਵ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਗੁਰਦਵ ਏਕ
 ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕੈ ਜੋਤ ਜਾਨਬੋ ॥੧੫॥੮੫॥
 ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ ਪੂਜਾ ਐ ਨਿਵਾਜ ਓਈ
 ਮਾਨਸ ਸਬੈ ਏਕ ਪੈ ਅਨੇਕ ਕੋ ਭੁਮਾਉ ਹੈ ।
 ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੋਡ ਗੰਧੂਬ ਤੁਰਕ ਹਿੰਦੂ
 ਨਿਆਰੇ ਨਿਆਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੋਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ ।
 ਏਕੈ ਨੈਨ ਏਕੈ ਕਾਨ ਏਕੈ ਦੇਹ ਏਕੈ ਬਾਨ
 ਖਾਕ ਬਾਦ ਆਤਸ ਐ ਆਬ ਕੋ ਰਲਾਉ ਹੈ ।
 ਅਲਹ ਅਭੇਖ ਸੋਈ ਪੁਰਾਨ ਐ ਕੁਰਾਨ ਓਈ
 ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਸਬੈ ਏਕ ਹੀ ਬਨਾਉ ਹੈ ॥੧੬॥੮੬॥ (ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਕੇ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰਲਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ, ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦਾ ਅਸਲੀ ਮੁਢਲਾ 'ਧਰਮ-ਪੁਜਾ' ਜਾਂ ਬੀਜ-ਰੂਪ 'ਕਣ' ਇਕੋ-ਇਕ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ' ਆਤਮਿਕ-'ਧਰਮ' ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮ ਗੁਣ ਤੌਰ ਤੇ ਪੁਰੋਂ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਦੂਜੇ ਲਛਣਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਭੇਖ ਧਾਰ ਲਈਏ ਪਰ ਹਰ ਇਕ ਬਾਹਰਲੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪੂਰ ਅੰਤ-ਗਤ, ਇਕੋ-ਇਕ, 'ਇਲਾਹੀ ਧਰਮ' ਦੀ ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਅਤੇ ਗ਼ੈਬੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਰੀ' ਦੀ ਗੁਝੀ ਤਾਰ 'ਰਵਾਂ' ਹੈ ।

ਇਹ ਆਤਮਿਕ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਰੀ' ਦੀ ਤਾਰ, ਅਤਿ ਸੂਖਮ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਅਤੇ ਅਰਸੀ ਵਲਵਲਿਆਂ ਦੀ ਲਰਚਿਸ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਡੀ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਨੁੱਲੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸਮਝ ਅਤੇ ਪਕੜ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ ।

reading one set of scriptures
 going to one gurdwara
 maintaining one sangat

each and every member has his or her own personal view-point about religion.

- Some get up very early in the morning.
- Some do not regard it as essential to get up early.
- Some complete their NitName.
- Some apart from nitname do the paath of more Banis.
- Some feel that it is enough to do just Japji Sahib.
- Some do not think that doing paath of Bani is essential.
- Some understand the implied meaning of Gurbani.
- Some research into the intuitional meaning of Bani.
- Some give importance to reading correctly.
- Some equate doing paath with simran.
- Some regard simran to be just like the bleating of a goat.
- Some have the parkash of Guru Granth Sahib Ji at home and regard the taking of vaak as being complete Sikhi.
- Some display their goodness by showing off that they are knowledgeable.
- Some find entertainment in spiritual arguments.
- Some put so much emphasis on external 'cleanliness'.

It is clear from the above discussion that great difference exists in the thinking, religious beliefs, faith-filled desires etc. not only among ordinary people but also among relations.

This difference is the result of the colour of

sub-consciousness acquired from the previous birth, the environment of this birth and the 'sangat' or company.

ਇਹ ਮਾਇਕੀ ਫੈਲਾਉ ਤੇ ਖਿੰਡਾਉ, ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਮਰਕਜ਼ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭੀ ਦੂਰ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਭਿੰਨਤਾ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ—

ਦਵੈਤ

ਦੂਜਾ ਭਾਉ

ਵਖਰੇਵੇਂ

ਭਿੰਨ ਭੇਦ

ਅਪਣਤ

ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ

ਮੈ-ਮੋਰੀ

ਹਉਮੋ

ਸਭ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਨਾਲ ਪਲਦੇ ਹਨ।

ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੇ ਦੋਇ ॥

(ਪੰਨਾ-੧੧੭੬)

ਇਸ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਰੱਬੀ 'ਏਕਤਾ' ਵਲ ਮੁੜਨ ਲਈ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ

ਮਰਕਜ਼

ਅਸਲੇ

ਜੋਮੇ

ਮੂਲ

ੴ

ਵਲ ਰੁਖ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਮਨ ਦੇ—

ਖਿਆਲਾਂ

ਸਿਆਣਪਾਂ

ਨਿਸਚਿਆਂ

ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਰੁਚੀਆਂ

ਨੂੰ—

ਮਾਇਕੀ 'ਰੰਗਤ' ਵਾਲੇ ਦੂਜੇ ਭਾਉ ਤੋਂ

ਇਲਾਹੀ 'ਏਕੇ' 'ੴ' ਵਲ

ਪ੍ਰੇਰਨ

But sometimes water stagnates in pits, ponds, pools, tanks, lakes and becomes polluted. In this way, this dirty water with heat, turns into vapor, becomes pure, and assuming different forms eventually, through some magnetic-attraction, it merges with its source, the 'ocean'.

Exactly in the same way a 'life-form' too with the same magnetic attraction, passing through numerous life-forms, assumes the human life-form.

In the 'human' life-form, 'man' gets entangled in the doubt-fallacy of materialism and gets caught in vices. Misusing the sharp intellect blessed by the Primal Being Waheguru, he wanders aimlessly all the more, and forgets his 'source' the Timeless Being Waheguru.

To motivate those beings who were wayward towards their goal the Timeless Being Waheguru, prophets, gurus, evolved souls, saints, bhagats were born from time to time depending upon the need. By providing knowledge about the buried, secret Divine 'pull' or Divine 'Religion' in the inner innate-self of 'man', they nudged the erring and the wayward back once again towards their source the Timeless Being Waheguru.

This one and only innate "spiritual religion" is permanent. According to their own individual needs of the time, they preached this spiritual 'religion' or Divine 'pull' in many different forms, ways and language so that the people in those times could understand and cultivate the teachings.

In this way over a period of time numerous 'religions' or creeds came into being in various countries. Upon pondering deeply, an understanding dawns that, lying hidden in the folds of the 'inner desire' or 'objective' of all these religions, there is the one and only, secret, divine 'love-cord'. This 'pull' of the hidden 'love-cord' is indeed secretly underlying and pervading the numerous 'religions', under the guise of names and forms of which we have absolutely no knowledge.

1 You are One manifested in many, visible in innumerable forms.Jap P10 /81
In the fourteen realms (7 above and 7 below) your Name is recited. Jap P10 /83

2 Encompassing all action; encompassing all dharmas; Related to all; Unattached to all are YOU. JapP10 144

ਪਰ ਕਈ ਵਾਰੀ 'ਪਾਣੀ' ਟੈਂਕਿਆਂ, ਟੈਂਕਿਆਂ, ਛੱਪੜਾਂ, ਤਲਾਬਾਂ, ਸਰੋਵਰਾਂ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ 'ਗੰਧਲਾ' (pollute) ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ, ਗਦਮੀ ਨਾਲ ਭਾਫ ਬਣ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਸ਼ਕਲਾਂ ਯਾ ਰੂਪ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ—ਕਿਸੇ ਅਕਿਰਖਣ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੌਮੇ 'ਸਮੁੰਦਰ' ਵਿਚ ਜਾ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨੇ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੀਵ' ਭੀ—ਉਸੇ ਇਲਾਹੀ ਅਕਿਰਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਨੇਕਾਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ।

'ਇਨਸਾਨੀ' ਜੂਨ ਵਿਚ, 'ਜੀਵ' ਮਾਇਆ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਵਿਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ, ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਹੋਈ ਤੀਖਣ-ਬੁਧੀ ਦੀ ਗ਼ਲਤ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਹੋਰ ਭੀ ਭਟਕਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ 'ਸੌਮੇ' ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰ, ਭੁੱਲੇ ਹੋਇਆਂ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ, ਮੁੜ ਆਪਣੀ 'ਮੰਜ਼ਿਲ' ਅਕਾਲ 'ਪੁਰਖ' ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਨ ਲਈ, ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਪੈਗੰਬਰ, ਗੁਰੂ, ਮਹਾਂਪੁਰਖ, ਸੰਤ, ਭਗਤ ਪਠਾਏ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ, 'ਜੀਵ' ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਗੁੱਝੀ ਆਤਮਿਕ-'ਖਿੱਚ' ਯਾ ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ ਕੇ ਭੁਲੇ ਭਟਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਸੌਮੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਲ ਤੋਰਿਆ।

ਇਹ ਅੰਤਰਗਤ 'ਆਤਮਿਕ-ਧਰਮ' ਤਾਂ ਇਕੋ-ਇਕ, ਅਟੱਲ ਹੈ। ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਸੇ ਆਤਮਿਕ 'ਧਰਮ' ਯਾ ਇਲਾਹੀ 'ਖਿੱਚ' ਨੂੰ, ਕਈਆਂ ਰੂਪਾਂ-ਰੰਗਾਂ, ਰੇਖਾਂ-ਭੇਖਾਂ, ਬੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ, ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਜਨਤਾ ਸਹਿਜੇ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਕਮਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਅਨੇਕਾਂ 'ਧਰਮ' ਯਾ ਮਜ਼ਹਬ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਹੋਏ। ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਘੋਖਿਆ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਧਰਮਾਂ ਦੀ 'ਅੰਤ੍ਰੀਵ-ਭਾਵਨਾ' ਯਾ 'ਮੰਤਵ' ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ, ਇਕੋ-ਇਕ, ਗੁੱਝੀ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭਰੀ' ਹੀ ਫੁੱਫੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਏਹੇ, ਗੁੱਝੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭਰੀ' ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਹੀ, ਅਨੇਕਾਂ 'ਮਜ਼ਹਬਾਂ' ਦੇ 'ਨਾਵਾਂ' ਅਤੇ 'ਭੇਖਾਂ' ਹੇਠ, ਗ਼ੈਬੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪਰਵਿਰਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਏਕਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ॥...

ਲੋਕਚਉਦਹਕੇ ਬਿਖੈ ਜਗ ਜਾਪਹੀ ਜਿਹ ਜਾਪ ॥ (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪਾ: ੧੦)

ਸਰਬੰ ਕਰਮੰ ॥ ਸਰਬੰ ਧਰਮੰ ॥

ਸਰਬੰ ਜੁਗਤਾ ॥ ਸਰਬੰ ਮੁਕਤਾ ॥ (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਪਾ: ੧੦)

This materialistic expansion and dispersion, not only does it take man away from his centre but it also takes one away from the other. The difference becomes even more pronounced. This –

duality
second love
separateness
difference
familiarity
selfishness
me-mineness
egotism

all sprout from the ignorance of materialistic doubt-fallacy and human intellect and cunningness nurture them.

This mind is burnt by duality and double-mindedness.

1176

For man to return from this duality to godly 'oneness' he has to turn his face towards his

centre
origin
source
root
EK OANGKAAR (One Infinite God).

Mind's

thoughts
intelligence
beliefs
desires
inclinations

to move them from the materialistic 'hue' of second love

towards the Divine 'ONENESS' 'EK OANG KAAR

the motivation

ਮੜਨ

ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ

ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ

ਧਿਆਉਣ

ਦੀ 'ਘਾਲਨਾ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਧਰਮੁ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੂਖਮ 'ਕਿਰਨਾਂ' ਨੂੰ— ਅੰਦਰ ਵਲ ਮੋੜ-ਮੋੜ ਕੇ, 'ਇਕਾਗਰ-ਚਿਤ' ਹੋ ਕੇ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਵਸਦੀ ਜੀਉਂਦੀ ਜਾਗਦੀ—

ਜੋਤ

ਜੀਵਨ-ਰੋਂ

ਪ੍ਰੰਮ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼

'ਸਬਦੁ'

'ਹੁਕਮੁ'

'ਨਾਮੁ'

ਨੂੰ

ਪਰਸਣਾ

ਛੋਹਣਾ

ਜਗਾਉਣਾ

ਬੁਝਣਾ

ਸੀਝਣਾ

ਪਹਿਚਾਨਣਾ

ਮਾਣਨਾ

ਹੀ, ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਅੰਤਰ-ਮੁਖੀ, ਇਕੋ-ਇਕ

'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ'

ਹੈ।

ਜਦ ਤਕ ਇਨਸਾਨ —

'ਨਾਲ-ਲਿਖੇ' 'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ' ਅਥਵਾ 'ਸਬਦੁ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦਾ,

ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ-ਭੋਰੀ ਦੀ ਤਾਰ ਵਿਚ ਪਰੋਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ,

ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਯਾ 'ਜੀਵਨ-ਰੋਂ' ਵਿਚ 'ਸੁਰ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,

ਤਦ ਤਾਈਂ ਇਹ—

ਦੂਜਾ ਭਾਉ

ਵਖਰਾਪਨ

In this way man 'power of limitless thought' always keeps urging and motivating him to search and seek some limitless-power.

In other words, according to the pull or the 'power of attraction' of the secret and subtle 'love-cord' each and every particle of the creation —

unintentionally

secretly

unknowingly

spontaneously

eternally

unerringly

permanently

inerasably

is being pulled in a 'spontaneous current' towards its creator, the Primal Being Waheguru. It is this Divine 'pull' current that is referred to as 'in-laid' Divine 'Religion' — (a 'Religion') about which the 8.4 million life-forms and the supreme human life-form are not even aware of.

As an example —

The water of the ocean — becomes 'vapour'; separates from its 'source', the ocean, and subject to the (Divine) Command it floats and from a 'vapour' state, it changes into —

a cloud

rain

ice

water

etc assuming many forms which then flow into

natural water channels in hilly areas

drains

streams

rivers

and leaping over low and high areas, it flows in a spontaneous current, with the gravitational force that pulls unintentionally and automatically, flowing unconsciously it merges with its 'master-river' the ocean.

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖ ਦੀ 'ਅਸੀਮ ਸੋਚਣ ਸ਼ਕਤੀ', ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਜੀਵ ਨੂੰ, ਕਿਸੀ ਅਨੰਤ-ਸ਼ਕਤੀ ਵਲ, ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਇਸ ਗੁੱਝੀ ਅਤਿ ਸੂਖਮ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਯਾ 'ਅਕਿਰਖਣ-ਸ਼ਕਤੀ' ਦੁਆਰਾ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਜ਼ੋਰਾ-ਜ਼ੋਰਾ—

ਅਭੋਲ
ਗੁਪਤੀ
ਅਣਜਾਣੇ
ਸਹਜ ਸੁਭਾਇ
ਸਦੀਵੀ
ਅਭੁਲ
ਅਟੱਲ
ਅਮਿਟ

'ਸਹਿਜ ਚਾਲ' ਵਿਚ ਉਸ ਕੇਂਦਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਲ, 'ਖਿੱਚੀ-ਦਾ' ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਖਿੱਚ' ਦੀ 'ਰਵਾਨਗੀ' ਨੂੰ ਹੀ, 'ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ' ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ 84 ਲਖ ਜੂਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਨੂੰ ਭੀ ਕੋਈ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ—

ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ— 'ਭਾਫ਼' ਬਣ ਕੇ, ਆਪਣੇ 'ਸੋਮੇ' ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਵਿਛੜ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਅੰਦਰ ਉਡਦਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਭਾਫ਼' ਤੋਂ—

ਬੱਦਲ
ਮੀਂਹ
ਬਰਫ਼
ਪਾਣੀ

ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਕਲਾਂ ਧਾਰਦਾ ਹੋਇਆ—

ਕੂਲ੍ਹਾਂ
ਨਾਲਿਆਂ
ਨਦੀਆਂ
ਦਰਿਆਵਾਂ

ਵਿਚ ਦੀ ਵਰਿੰਦਾ, ਉਚਾਣਾਂ, ਨਿਵਾਣਾਂ ਟਪਦਾ, ਕਿਸੇ ਸਹਜ-ਚਾਲ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ, ਅਕਿਰਖਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਾਲ, ਅਭੋਲ ਅਤੇ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ-ਰੁੜ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪਣੇ 'ਸ਼ਹੁ-ਸਾਗਰ' ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

the launching

doing meditation
doing simran
worshipping

the effort involved in doing these is called 'religion'.

By turning the externally orientated subtle 'rays' of inclination inwards and doing simran with a 'focused mind' and wanting the internal innate abiding alive and awake

light
life-current
illumination of love
'Shabad'
'Hukam' (command)
'Naam'

to be

felt
touched
awakened
unraveled
discovered
enjoyed

is indeed the seeker's internally-orientated one and only

'spiritual religion'.

Until as such time man—

does not recognise the 'in-laid' 'spiritual religion' or 'Shabad',
doesn't get beaded in the wire of Divine love cord,
doesn't get tuned to the Divine 'Command' or 'life-current',

until then (he) engrossed in

second love
separateness

ਭਿੰਨਤਾ
ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ ਭੁਲਾਵੇ
ਹਉਮੈ

ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਏ ਭਿਆਨਕ ਅਉਗਣਾਂ

ਈਰਖਾ
ਦਵੰਤ
ਨਫਰਤ
ਖੁਦਗਰਜੀ
ਲੜਾਈਆਂ
ਝਗੜੇ
ਜੁਲਮ

ਵਿਚ ਹੀ ਗਲਤਾਨ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇਗਾ ।

ਜਬ ਲਗੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੂਝਤਾ ਤਬ ਹੀ ਲਉ ਦੁਖੀਆ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ, ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੦੦)

ਜਦ ਸਾਡਾ 'ਹੱਥ' ਬਿਜਲੀ ਦੀ 'ਜੀਉਂਦੀ' ਤਾਰ (live-wire) ਨੂੰ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਝਟਕਾ (shock) ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਰਨਾਹਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ, ਉਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਸ਼ਕਤੀ (higher voltage) ਨੂੰ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨੌਖੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਛੋਹ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਝਰਨਾਹਟ ਨੂੰ -ਓਹੀ ਜਾਣ-ਬੁਝ ਸਕਦਾ ਹੈ— ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦੀ 'ਛੋਹ' ਦਾ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ (personal experience) ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ । ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਜਾ ਖਿਆਲੀ ਮਨੋਕਲਪਤ ਗਿਆਨ ਹੀ ਘੋਟਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ !

ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪੀਰ ਪਿਰੰਮ ਕੀ ਸੋ ਜਾਣੈ ਜਦੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੪੪੯)

ਮਨ ਕੀ ਬਿਰਥਾ ਮਨ ਹੀ ਜਾਣੈ ਅਵਰੁ ਕਿ ਜਾਣੈ ਕੋ ਪੀਰ ਪਰਈਆ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੬)

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ

ਇਲਾਹੀ-ਜੋਤ

ਜੀਵਨ ਰੋਂ

'ਸਬਦ'

ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

'ਹੁਕਮੁ'

'ਨਾਮੁ'

ਰਵਿ-ਰਹਿਆ-ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ । ਇਸ ਦੀ 'ਛੋਹ' ਦਾ 'ਨਿਜੀ' ਤਜਰਬਾ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਰਿਹਾ ।

that at the time of birth and death, apart from the innate, 'love-link' form of one and only one 'religion' there is no other external religion.

You came into this Dark Age of Kali Yuga naked, and you shall depart again naked. 74

It is the blessing of the Timeless Being Waheguru, that no matter how many times a being comes into the world, every time He, the Timeless Being Waheguru equips him (the being) with the fresh experience of 'love-link' or 'love of the innate self within' in the mother's womb and sends him (into the world), so that the being can recognise his 'own self' and the real-religion or the 'path of love'.

Because this Divine 'love-cord's' pull is 'in-laid' in the innate self of the being from the very beginning, this –

extremely subtle

permanent

invisible

secret

inaccessible

unfathomable

imperceptible

secret 'pull' remains deep, hidden and buried in the beings innermost innate self.

When man, abiding in egotism, becomes anxious at the difficulties and conflicts that he has brought upon himself, then at first he tries to protect himself, by using his intellect and cunning. When he is not successful then he seeks help from officers, ministers and relations who are more powerful than him. But when he finds no other way, then he attaches himself with some holy person, sant, pir, fakir, demi-gods, dieties and 'begs' for their assistance. When one holy person or diety is unable to put things right then he goes to another.

In this way, man keeps wandering here and there uselessly, trying to protect himself from difficulties or conflicts or for fulfilling his own increasing selfish needs but even then all his difficulties and conflicts do not end and neither does the massive fire of desire put off.

In this way man's thought, belief, effort to seek shelter of some one more 'powerful', from his 'inner self', is the manifestation of a glimpse like light or reflection from the very beginning, of the buried, secret pull of the 'in-laid', 'love-cord' from his inner innate self.

ਹੈ ਕਿ, ਜਨਮ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੀਵ ਦਾ, ਅੰਤਰੀਵ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਰੂਪੀ ਇਕੋ-ਇਕ 'ਧਰਮ' ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ, ਕੋਈ ਬਾਹਰਲਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਨਾ ਮਰਜ਼ਾਦੁ ਆਇਆ ਕਲਿ ਭੀਤਰਿ ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੪)

ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਵਾਰੀ ਵੀ ਜੀਵ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਾਰ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਜਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸ੍ਰੋਪਨਾ' ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਜੀਵ ਆਪਣੇ 'ਆਪੇ', ਅਤੇ ਸਹੀ-ਧਰਮੁ ਜਾਂ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਮਾਰਗੁ' ਦੀ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰ ਸਕੇ।

ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ ਡੋਰੀ' ਦੀ ਖਿੱਚ ਪੁਰੋਂ ਹੀ ਜੀਵ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ 'ਨਾਲ-ਲਿਖੀ' ਹੋਣ ਕਰਕੇ—

ਅਤਿ-ਸੁਖਮ

ਅਟੱਲ

ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ

ਗੁੱਝੀ

ਅਪਹੁੰਚ

ਅਗਮ

ਅਗੋਚਰ

ਗੈਬੀ 'ਖਿੱਚ', ਜੀਵ ਦੇ ਪੂਰ-ਅੰਤਰ ਆਤਮੇ ਡੂੰਘੀ, ਛੁਪੀ ਤੇ ਦਬੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਜੀਵ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦਾ ਹੋਇਆ, ਆਪੂੰ ਸਹੇੜੇ ਦੁੱਖਾਂ, ਕਠੋਰਾਂ ਵਿਚ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੀ ਸਿਆਣਪ ਤੇ ਚਤੁਰਾਈ ਦੁਆਰਾ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਤਕੜੇ ਅਫਸਰਾਂ, ਵਜ਼ੀਰਾਂ, ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਦੀ ਓਟ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਾਧ, ਸੰਤ, ਪੀਰ, ਫਕੀਰ, ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਲੜ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ 'ਮੰਨਤ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਸਾਧ ਜਾਂ ਦੇਵਤੇ ਕੋਲੋਂ ਕਾਰਜ ਰਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦੇਵਤੇ ਦੀ ਸ਼ਰਨੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖਾਂ ਕਲੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਜਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਵਧਾਈਆਂ ਗ਼ਰਬਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ, 'ਜੀਵ' ਦਰ ਦਰ ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖ ਕਲੋਸ਼ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਥਾਹ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਜੀਵ' ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ 'ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ' ਹਸਤੀ ਦੀ ਓਟ ਲੈਣ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਯਕੀਨ, ਉਦਮ ਹੀ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, ਪੁਰੋਂ, 'ਨਾਲ-ਲਿਖੀ' 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ ਦਬੀ ਹੋਈ, ਗੈਬੀ ਖਿੱਚ ਦਾ, ਝਾਉਲਾ ਜਿਹਾ ਅਕਸ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

differences
materialistic doubt-fallacies
egotism

sprouting from which are frightening vices (like)

jealousy

duality

hatred

selfishness

fight

quarrels

cruelties

in which he (man) will continue to suffer.

1 As long as he does not understand the Command of God's Will, he remains miserable. Meeting with the Guru, he comes to recognize God's Will, and then, he becomes happy.

400

When our hand touches a live-wire we get a shock and the body experiences a massive tremor because it cannot withstand the high voltage of the electric current. This voltage makes the body twitch and vibrate in strange ways.

The internal tremor, caused by touching the electrical current, can only be comprehended by someone, who has had the personal experience of touching the current. Otherwise we will only be able to talk about an estimation or imagined knowledge of an idea.

2 Only those who feel the pain of this love, know how to endure it.

449

3 The pain of my mind is known only to my own mind; who can know the pain of another?

836

Exactly in the same way, within us

divine light

life-current

'shabad'

illumination of light

'hukam' command

'Naam'

permeating and all engulfing but we have no awareness of it, let alone having a direct personal experience.

ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਅਨੁਭਵ' ਦੁਆਰਾ ਹੀ

ਬੁਝਿਆ
ਸੀਝਿਆ
ਚੀਨਿਆ
ਪਹਿਚਾਨਿਆ
ਮਾਣਿਆ
ਮੰਨਿਆ
ਕਮਾਇਆ

ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਸੀਮਤ ਬੁੱਧੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਧੂਰੇ ਮਨੋਕਲਪਤ ਨਿਸਚਿਆਂ ਅਤੇ ਫੋਕੇ ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ।

ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਸਭੁ ਕੋਈ ਰਵੈ ॥ ਬਾਂਧਨਿ ਬਾਂਧਿਆ ਸਭੁ ਜਗੁ ਭਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੨੮)

ਗਿਆਨੁ ਗਿਆਨੁ ਕਥੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥
ਕਥਿ ਕਥਿ ਬਾਦੁ ਕਰੇ ਦੁਖੁ ਹੋਈ ॥ (ਪੰਨਾ-੮੩੧)

ਕਥਨੀ ਬਦਨੀ ਕਰਤਾ ਫਿਰੈ
ਹੁਕਮੈ ਮੂਲਿ ਨ ਬੁਝਈ ਅੰਧਾ ਕਚੁ ਨਿਕਚੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੫੦੯)

ਇਹ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ 'ਆਤਮਿਕ ਬਿਜਲੀ' ਅਥਵਾ 'ਨਾਮੁ' ਦੀ 'ਛੋਹ' ਯਾ 'ਗੱਜਣ' ਦੇ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬੇ ਦੁਆਰਾ, 'ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ' ਦਾ ਰੰਗ, ਰਸ, ਚਾਉ ਮਾਣਨਾ ਹੀ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ

'ਨਿਜੀ—ਨਾਲ-ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ'
'ਆਤਮਿਕ ਧਰਮੁ'
ਹੈ ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ' ਦੀ 'ਸਹਜ-ਚਾਲ', ਅਥਵਾ 'ਹੁਕਮੁ' ਨੂੰ—

ਪਹਿਚਾਨਣਾ
ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ
'ਸੁਰ' ਹੋਣਾ
ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਚਲਣਾ
ਕਮਾਉਣਾ

ਹੀ ਇਨਸਾਨ ਦਾ—

ਇਕੋ-ਇਕ
ਅਸਲੀ
ਆਤਮਿਕ
ਸਰਬੱਗ

ਇਲਾਹੀ 'ਧਰਮੁ' ਹੈ ।

(ਚਲਦਾ.....)

being oblivious of the in-laid command-like religion, he turns his back towards 'Godliness' and becomes an apostate.

There is another point that needs to be understood here. Which ever 'being' comes into the world, no matter what religion, country, race he belongs to, he arrives (into this world) only after experiencing the continuous relish of the 'love-bond' in the mother's womb. This 'awareness of love' always remains in the innate self of the child in the form of a 'seed'. The effect of this 'love-link' is reflected on the shining face of the child and in the innocence of his behaviour. All children look lovely. It has been seen that a small child feels love and responds with love. Smile and look at him and he in return smiles back. According to the earnings of the previous life, each and every child in his childhood has a different behaviour. Some like Baba Buddha Ji begin to talk about spiritual things even in their childhood. The *Bhat* scholars has even said this about Guru Arjan Dev Ji –

From birth, He realized God through the Guru's Teachings. 1407

That is why it has been said that a child is very close to God.

But if a child does not get the right spiritual environment then under the influence of materialism these Divine Blessings get lost.

On the other hand if a child gets a 'fertile place' in a Divine environment, then the 'seed' of the 'love-link' experienced in the mother's womb will very quickly cause the 'Lord's Love' to flourish in the child and saving him from the grief-ocean of materialism, it will take him to (taste)the fruits of the 'Supreme Level' (of spirituality). Dhroon, Prahlaad, Bhagat Freed, Guru Har-Krishan Ji are the living examples of this truth. That is why Bhagat Kabir Ji has taken the cue of 'Naam Japnaa' (remembrance of the Naam) from Dhroon and Prahlaad.

Just as Dhroon and Prahlaad meditated on the Lord, so should you meditate on the Lord, O my soul. 337

Another reason for this is that a child's mind is free from materialistic thoughts and vices.

When a child is born he is naked. He has no religious symbols on him and at the time of death too he does not take any religious symbol with him. That is why it is clear

ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ ਧਰਮ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਹੋ ਕੇ 'ਰੱਬੀਅਤ' ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਅਤੇ ਮੁਨਕਿਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਏਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨੁਕਤਾ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿ ਜੋ ਵੀ 'ਜੀਵ' ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ, ਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਸਲ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਦਾ ਅਟੁੱਟ-ਰਸ ਮਾਣ ਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਅਨੁਭਵ' ਹਮੇਸ਼ਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ, 'ਬੀਜ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ' ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਬੱਚੇ ਦੇ ਖਿੜੇ ਹੋਏ ਚਿਹਰੇ ਅਤੇ ਮਾਸੂਮੀਅਤ ਭਰੇ ਸੁਭਾਵ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੱਚੇ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਣ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ (respond) ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉਸ ਵਲ ਤੱਕੋ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਭੀ ਮੁਸਕਰਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦੀ ਕਮ-ਈ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਇਕ ਬੱਚੇ ਦਾ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਸੁਭਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਤਾਂ 'ਬਾਬਾ-ਬੁਢਾ' ਜੀ ਵਾਂਗੂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਬੀ ਆਤਮਿਕ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਭੱਟ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ -

“ਤੇ ਜਨਮਤ ਗੁਰਮਤਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਣਿਓ ॥” (ਪੰਨਾ-੧੪੦੭)

ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚਾ ਰੱਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰ ਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਆਤਮਿਕ ਮਾਰੋਲ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਇਹ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਗਵਾਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਆਤਮਿਕ ਮਾਰੋਲ' ਰੂਪੀ 'ਵਤਰ-ਧਰਤੀ' ਮਿਲ ਜਾਏ, ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ ਹੋਈ “ਬੀਜ” ਰੂਪ 'ਪ੍ਰੇਮ-ਲਿਵ', ਛੇਤੀ ਹੀ ਬੱਚੇ ਨੂੰ 'ਪ੍ਰਭ-ਪ੍ਰੇਮ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਕੇ, ਮਾਇਕੀ ਭਵਸਾਗਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰੀ ਝੱਖੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਂਦੀ ਹੋਈ 'ਪਰਮ-ਪਦ' ਰੂਪੀ ਫਲ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਰ੍ਮ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ, ਭਗਤ-ਫਰੀਦ, ਗੁਰੂ ਹਰਿ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, 'ਨਾਮ ਜਪਣ' ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਧਰ੍ਮ-ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਤੋਂ ਲੈਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥

ਧ੍ਰੁ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੩੩੭)

ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮਨ ਮਾਇਕੀ ਫੁਰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਉਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਨਮ ਵੇਲੇ ਬੱਚਾ ਨੰਗਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੇ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਭੀ ਨਾਲ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਪਸ਼ਟ

This can only be
comprehended
learnt
discerned
recognised
enjoyed
believed
cultivated

through intuition within our innate self.

But we with our limited intellect having become satisfied with imperfect imagined beliefs and hollow dry knowledge, deem ourselves to be virtuous and regard ourselves to be religious preachers.

*Everyone speaks of wisdom and meditation;
but bound in bondage, the whole world is wandering around in confusion.* 728

*Everyone talks about spiritual wisdom and spiritual knowledge.
Talking, talking, they argue, and suffer.* 831

He wanders around babbling and speaking, but he does not understand the Lord's Command at all. He is blind, the falsest of the false. 509

This internal innate 'touch' of the 'spiritual current' or 'Naam'

Through the personal experience of the 'touch' or 'thunder' of this internal innate 'spiritual current' or 'Naam', the relishing of the hue, taste, joy of 'Self-Love' is indeed the seekers

'personal-inlaid'
'spiritual religion'

The 'spontaneous flow' of this Divine 'love-cord' or 'hukam' and (the ability) to

recognise
become aware of
be in 'tune' with
abide by the will
cultivate

it, is indeed man's

one and only
original
spiritual
omniscient

spiritual 'religion'.

Religion or creed

- 1 *In the first watch of the night, O my merchant friend, you were cast into the womb, by the Lord's Command.
Upside-down, within the womb, you performed penance, O my merchant friend, and you prayed to your Lord and Master.
You uttered prayers to your Lord and Master, while upside-down, and you meditated on Him with deep love and affection.* 74
- 2 *In our mother's womb, You blessed us with Your meditative remembrance, and You preserved us there.* 613

According to Gurbani's quotation – 'man in the form of an embryo' hangs upside down in a 'messy place' in the womb. Regretting his actions in the previous life form, unknowingly and spontaneously he makes a supplication before the Timeless Being Waheguru. Doing simran (constantly remembering God) in this way the 'life-form' is absorbed in the feet of the Primal Being Waheguru and is thus protected from the fire or heat of the womb. When the life-form takes birth, then this 'connection' breaks, and the impure rays of this materialistic word and the worldly environment start to influence (the infant). In this way as the influence of materialism increases the child matures and in his mind 'egotism' becomes stronger. This truth has been stated in Gurbani as follows –

- 3 *Love for the Lord wears off, and the child becomes attached to desires; the script of Maya runs its course.
This is Maya, by which the Lord is forgotten; emotional attachment and love of duality well up.* 921
- 5 *In the second watch of the night, O my merchant friend, you have forgotten to meditate.* 75
- 6 *He leaves the womb, and comes into the world;
as soon as the air touches him, he forgets his Lord and Master.* 337

As man get more and more entangled in the environment of me-miness that has emerged from this materialistic doubt-fallacy, to that extent the in-laid innate pull of the 'cord of love' begins to decrease and he begins to distance or divorce himself from the gifts and Divine Virtues. In this way

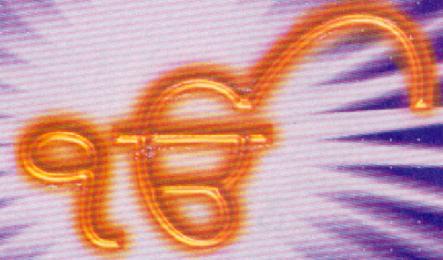
ਧਰਮ ਯਾ ਮਜ਼ਹਬ

ਪਹਿਲੀ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹੁਕਮਿ ਪਇਆ ਗਰਭਾਸਿ ॥
ਉਰਧ ਤਪੁ ਅੰਤਰਿ ਕਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਖਸਮ ਸੇਤੀ ਅਰਦਾਸਿ ਵਖਾਣੈ ਉਰਧ ਧਿਆਨ ਲਿਵ ਲਾਗਾ ॥ (ਪੰਨਾ-੧੭੪)
ਮਾਤ ਗਰਭ ਮਹਿ ਆਪਨ ਸਿਮਰਨੁ ਦੇ ਤਹ ਤੁਮ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-੬੧੩)

ਉਪਰਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਫੁਰਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ—‘ਜੀਵ’, ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ‘ਕੁਹਥੜੇ ਬਾਉ’ ਉਲਟਾ ਲਟਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਛਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਿਆਂ, ਆਪਣੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅੱਗੇ ਅਣਜਾਣੇ, ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਜੀਵ’ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਰਭ ਦੀ ਅਗਨੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਜੀਵ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ‘ਲਿਵ’ ਟੁਟ ਜਾਣ ਕਾਰਨ, ਉਸ ਉਤੇ ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਦੀਆਂ ਮਲੀਨ ਕਿਰਨਾਂ ਅਤੇ ‘ਵਾਤਾਵਰਨ’ (worldly-environment) ਦਾ ਅਸਰ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਾਇਕ੍ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਅਸਰ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਹ ਹੋਰ ਭੀ ਸਿਆਣਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ‘ਹਉਮੈ’ ਭੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ —

“ਲਿਵ ਛੁੜਕੀ ਲਗੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਇਆ ਅਮਰੁ ਵਰਤਾਇਆ ॥
ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥” (ਪੰਨਾ-੯੨੧)
ਦੂਜੇ ਪਹਰੇ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ ਵਿਸਰਿ ਗਇਆ ਧਿਆਨੁ ॥ (ਪੰਨਾ-੭੫)
“ਜੋਨਿ ਛਾਡਿ ਜਉ ਜਗ ਮਹਿ ਆਇਓ ॥
ਲਾਗਤ ਪਵਨ ਖਸਮੁ ਬਿਸਰਾਇਓ ॥” (ਪੰਨਾ-੩੩੭)

ਇਸ ਮਾਇਕੀ ਭਰਮ-ਕੁਲਾਵੇ ਵਿਚੋਂ ਉਪਜੀ ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿਚ ‘ਜੀਵ’, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਗਲਤਾਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਉਸ ਦੇ ਧੁਰੋਂ ਅੰਤਰ-ਆਤਮੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੀ ‘ਪ੍ਰੀਤ-ਡੋਰੀ’ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਘਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੇਂਦਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ-ਲਿਖੇ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰੁ

49

ਧਰਮ ਯਾ ਮਜ਼ਹਬ

ਭਾਗ 4

Religion or Creed

Khoji

“ਖੋਜੀ”

